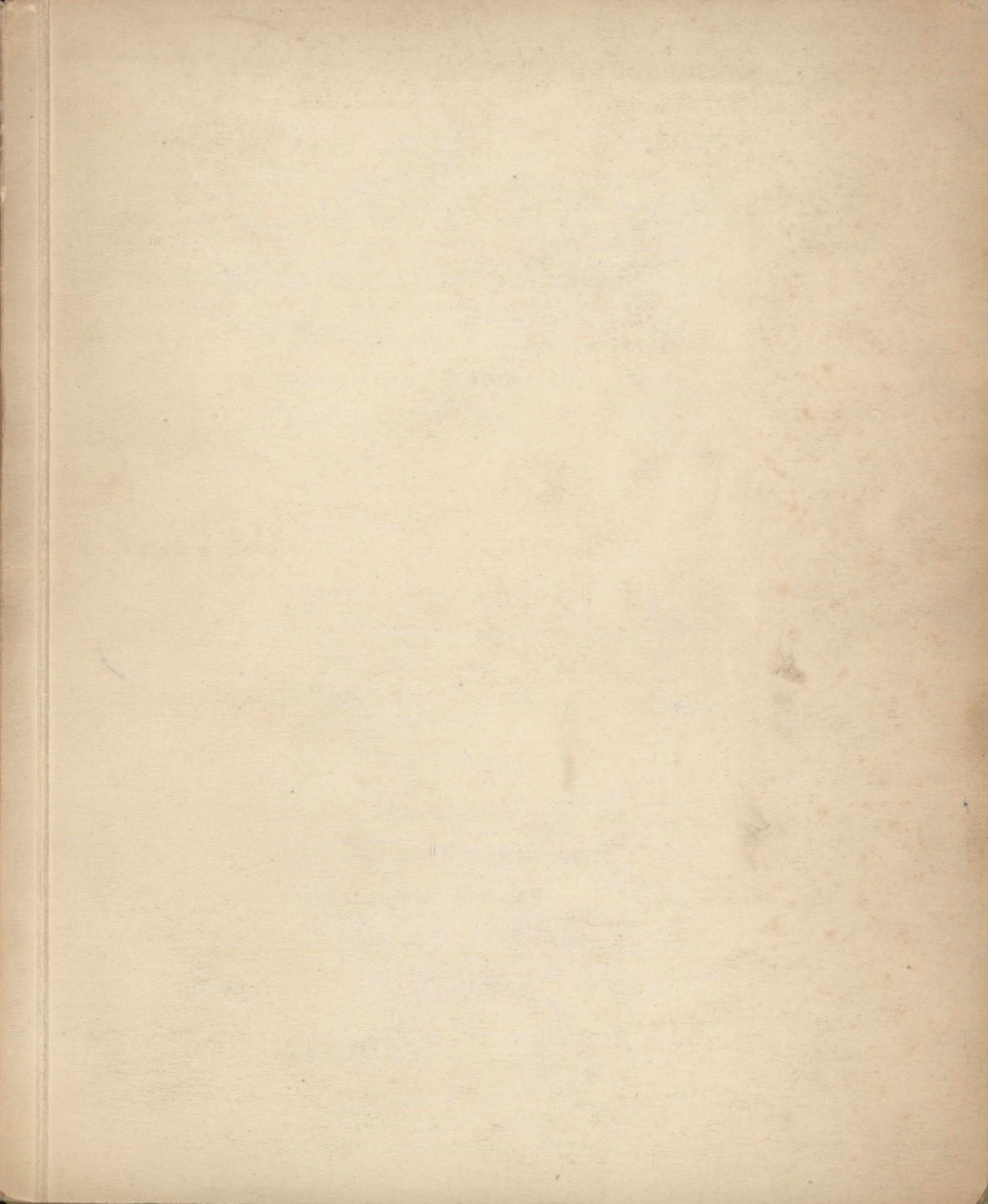
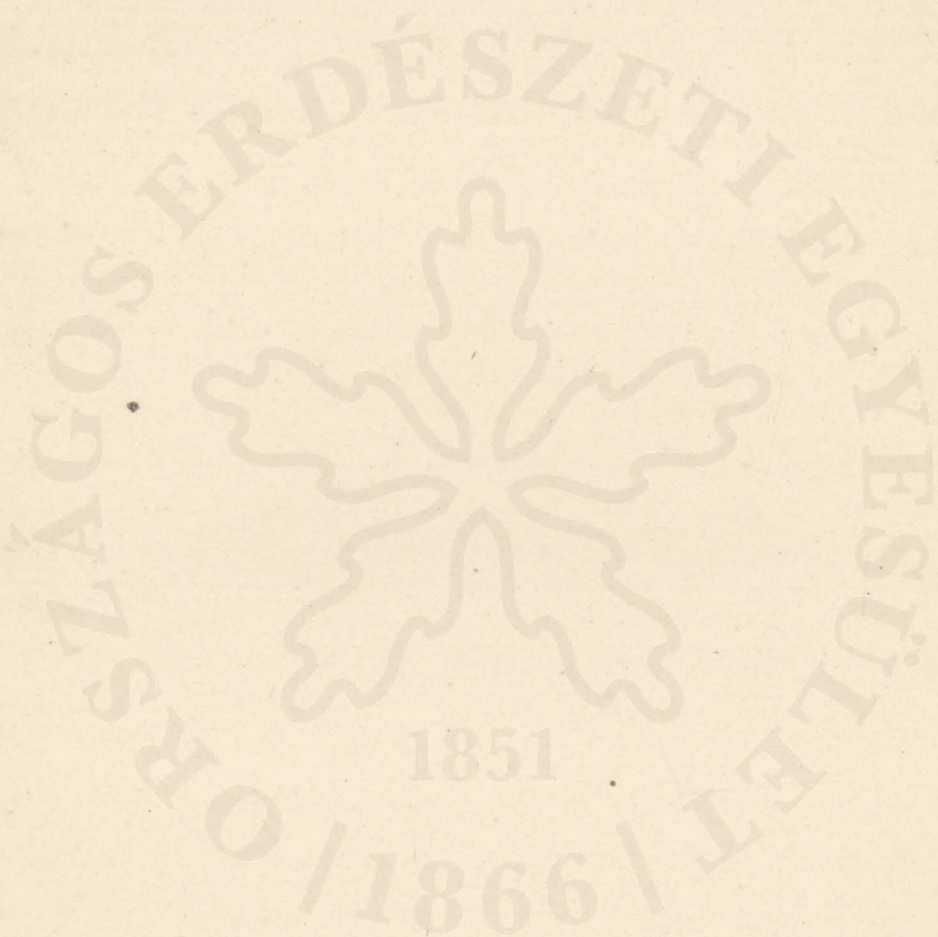
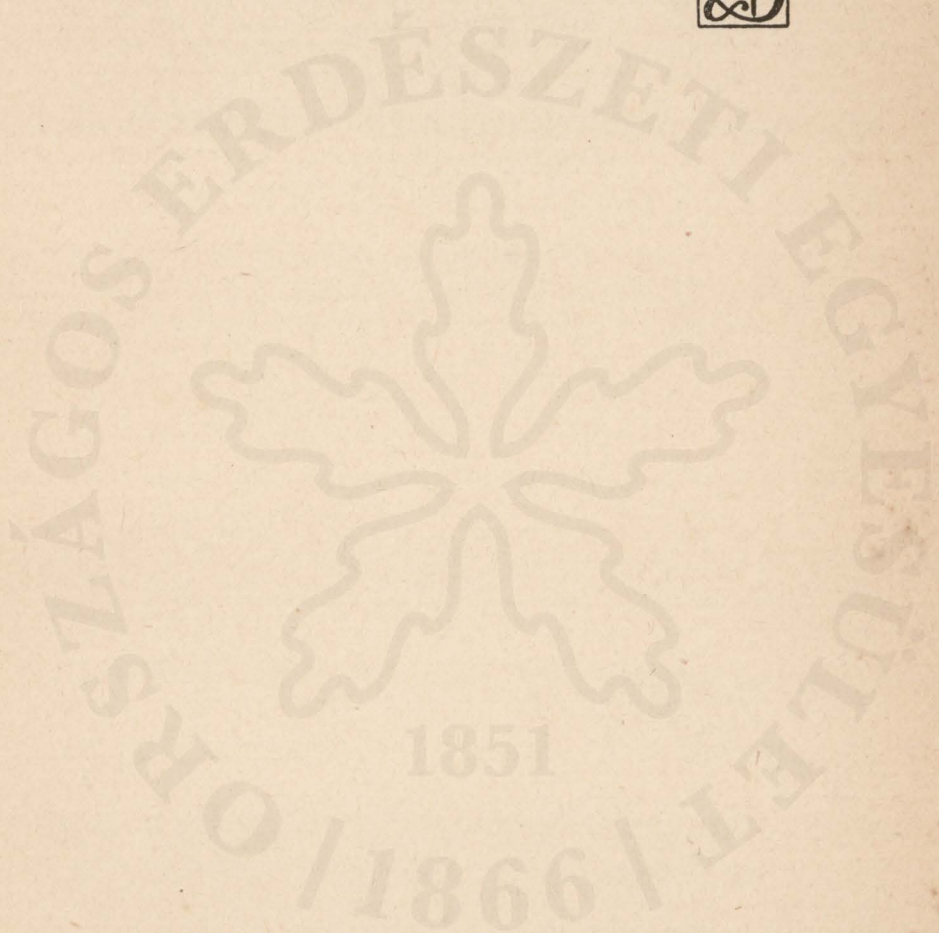
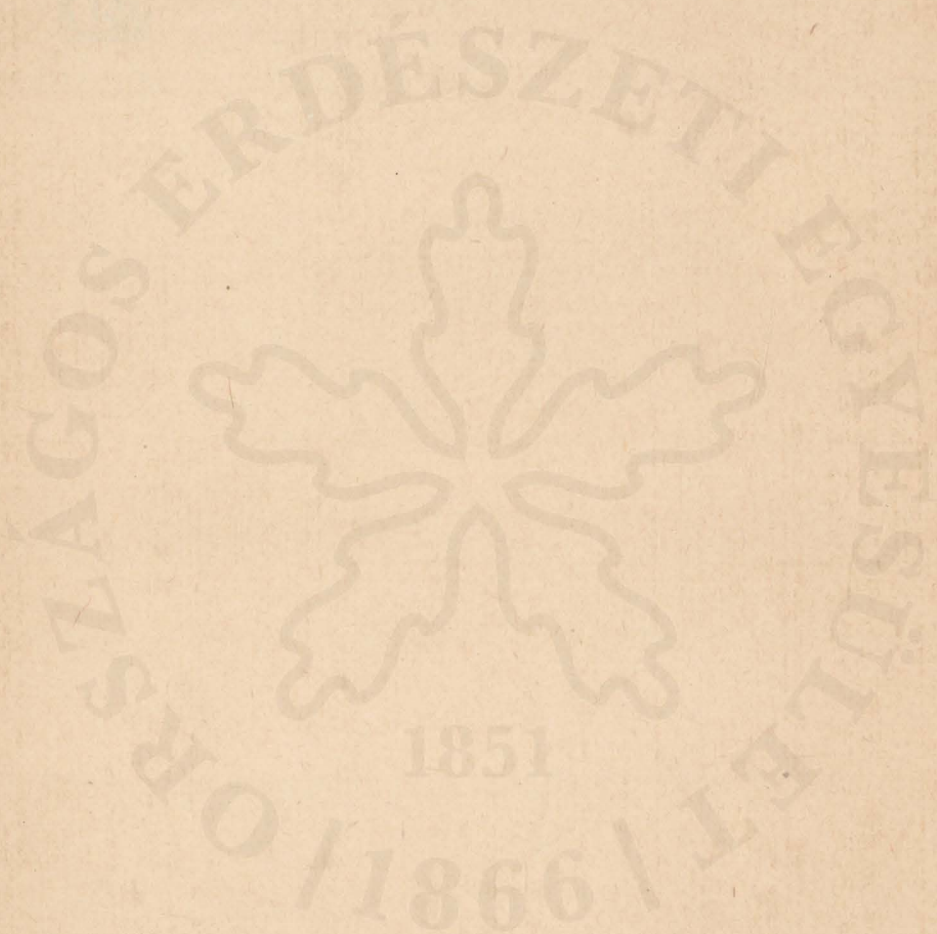

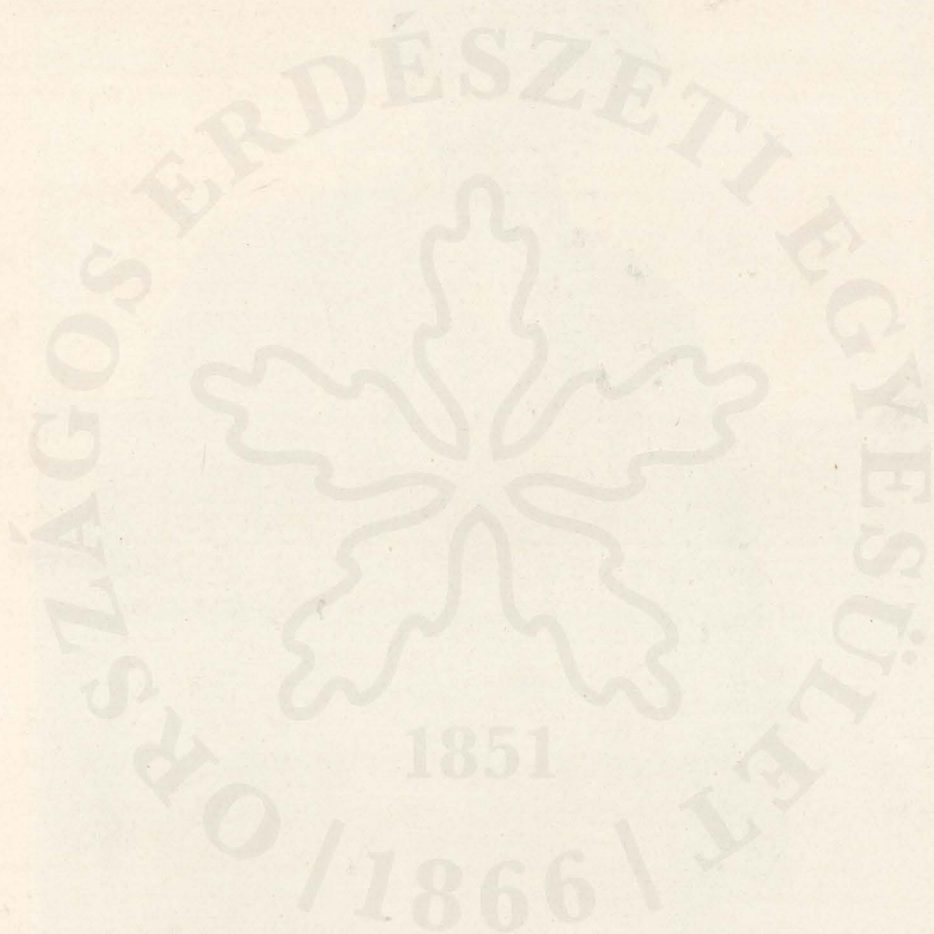

Waldmann & Sohn

»Te csak pipálj, Ladányi!«

(Fotó: Plan Frigyes.)

RÓZSAHEGYI KÁLMÁN

ZÖRÖG A HARASZT...

VIDÁM VADÁSZTÖRTÉNETEK

Országos Erdészeti Egyesület Wagner Károly Erdészeti Szakkönyvtár	
Leltári szám:	535 / 2021
Csoport szám:	T
Előírási jelzet:	S. III. VI.

OEE Könyv
Áll. EII. 20

DR. VAJNA ÉS BOKOR BUDAPEST
1942

Copyright 1942 by
Dr. Vajna György és Társa,
Budapest

FELELŐS KIADÓ: BOKOR DEZSŐ — FELELŐS: KÁRPÁTI ANTAL IGAZGATÓ
98362. — ATHENAEUM RT. NYOMÁSA, BUDAPEST

Régi vadász vagyok, de nyugodt lélekkel elmondhatom magamról, hogy sohasem az öldöklés, a pusztítás vágya volt az, ami kivitt a vadászterületre, hanem a természet imádata. Azok közé a vadászok közé tartozom, — mert nagyon sok ilyet ismerek jómagam is, — akik puskával a vállukon órákig elsétálgatnak gyönyörködve a sárguló, őszi lombokon, vagy a hóval fedett, végtelen szántóföldeken. Ilyenkor szinte érzem, hogy tudom megtelik a balzsamos, acélos, egészséges levegővel, a szemem pedig az elém táruló táj szépségeivel. Gyakran előfordul ilyenkor, hogy nyúl ugrik ki a barázdából, vagy fogolycsapat röppen fel az elszáradt kukoricásból, de bizony én nem nyúlok a puskám után, mert gyönyörködve úgy érzem: ez is a természet, ez is hozzátartozik a képhez ...

És bizony sokszor elengedem a nyulat, elhagyom repülni a fogolycsapatot, anélkül, hogy egyetlen lövést is küldenék utánuk.

Mint mondom: sohasem voltam peccsenyevadász ...

Az igazi vadászember — szerintem — szereti a vadat, de nemcsak úgy, hogy pusztítja, hanem elsősorban úgy, hogy tenyészt, eteti, ápolja és megóvjá a ragadozóktól.

És most, itt mindjárt egy őszinte vallomást kell ten-

nem, amely bevilágít színészi mesterségem boszorkánykonyhájába. Valahányszor új szerepet kaptam, s a figura nem állt előttem azonnal tisztán és élesen — színházi nyelven szólva: nem láttam magam előtt az alakot — mindig a természethez menekültem, s az erdő, vagy a mező csendjében próbáltam megformálni képzeletemben a figurát. Amire sokszor képtelen voltam odahaza, dolgozószobámban, vagy a színpadi próbák alatt, az egyszeriben sikerült egy sárguló vadkörtefa tövében, vagy a fűzfák alatt a lomhán, csendesen folydogáló Duna partjain. Emlékszem, így volt ez, amikor a belső tűztől égő, lázadó Tiborc szerepét kaptam először kezembe, vagy Georges Dandin tragikómikus, könnyekbefulladó figuráját kellett alakítanom. Mind a két szerepbe valami egészen egyénit, újat szerettem volna belevinni, s mind a két alakot kint a természetben, sétálgatás, vadászgatás és hosszú töprengés közben tisztáztam magamban, illetve formáztam meg.

Viszont azt is elmondhatom, hogy soha, semmiféle nagy színpadi alakításom előtt nem trémázom úgy, mint amikor tavasszal, az erdőszélen az első kurrogó erdei szalonkákat meghallom...

Ez aztán az igazi — lámpaláz! És ha sikerül egyet le is lőnöm és vadásztársaim gratulálnak a mesterlövéshez, ez nagyobb dicsőség számomra a — »Vén gazember« sikerénél is!

Szeretem a vadászatot, a vadászat izgalma, öröme, gyönyörűsége nélkül, szinte elképzelhetetlen volna számomra az élet. Meggyőződésem, hogy szellemi, lelki és fizikai frissességemet mind a mai napig sikerült megőriznem, ezt is a vadászatnak köszönhetem. Mert én bizony hatéves korom óta vadászom. De, hogy hogyan kezdtem el a vadászatot és hogyan jutottam az első puskámhoz, ezt majd az alábbiakban beszélem el.

És szeretem a vadászokat. Valami nagy lelki közösség

szinte testvérekké kovácsol össze minden vadászbembert. A lélek titkos antennáin mindjárt meleg kapcsolat támad közöttünk. Mit magyarázzam sokat: a vadászok megértik egymást. Nemcsak kint a szabadban, puskával a vállukon, hanem a civiléletben is, az íróasztal mellett, vagy a színpadon, a próbák alatt. A vadászember más, mint a többi ember.

Ha én véletlenül nem színésznek, hanem — bocsánat már az ötletért is! — belügyminiszternek születtem volna, elrendelném, hogy minden köztisztviselőnek kötelessége legyen a vadászat. Mert milyen más ember az a hivatalnok, aki vadászik is. A hét elején jókedvű, vidám, mert még tele van a vasárnapi vadászat gyönyörűségének emlékeivel. A hét végefelé pedig már jókedvvel gondol az elkövetkezendő pompás vasárnapi vadászatra. Szóval az ilyen ember mindig jókedvű, mindig derűs, mindig örül valaminek.

Különösen kedves barátaimnak, az adóhivatali tisztviselőknek ajánlanám a vadászatot. Nekik a hét közepén is engedélyeznék egy szabadnapot a vadászatra...

*

Elmondhatom magamról, hogy a vadászmesterséget is egészen alulról kezdtem, mint a színészetet, amivel a kenyerem keresem.

Hatéves koromban már gyerekszerepeket játszottam egy kis faluzó vándortársulatnál. Levelesládámban, amelyben életem emlékeit őrzöm, ma is tartogatok egy elsárgult békéscsabai színlapot, amelyen úgy szerepelek, mint Rózsahegy Kálmánka, zárójelben hatéves... Később színlaposztó, kellékes, lámpapucoló lettem.

Szóval: a vadászmesterséget is alulról kezdtem, amennyiben először hajtógyerek voltam.

Abban a kis alföldi faluban, ahol nevelkedtem, volt

egy ádámcsutkás kántortanítóm, száraz ember volt, mint a tavalyi kóró, aki a jóltanuló gyerekeket iskola után kirendelte, hogy nyulat, meg foglyot hajtsanak. Ennek a kis társaságnak én voltam a vezére, nem mint a legjobb tanuló, hanem inkább, mint a legjobb hajtó. Különös megtiszteltetés, kegy volt a részéről, ha magával vitt, hogy hajtsunk neki.

Szenvedélyes vadászember volt az én kántortanítóm, bizony gyakran előfordult, hogy nemcsak a tanóra után, hanem az óra közepén is hazaküldte a gyerekeket, hogy vadászni menjünk. Amikor az iskola ablakain beszűrődött a langyos, őszi napsugár s a házakon túl édes, bágyadt mosollyal integetett az ezerszínű őszi táj, meg éppen a köszvénye sem bántotta, hirtelen felállt az asztal mellől s hangjában valami benső, rejtett izgalommal, odaszólt a nebulókhöz:

— Mára elég volt a tudomány buta fejeteknek. Menjeteek szépen haza, ti meg itt öten, a »kiválasztottak«, gyűtök velem vadászni...

Ilyenkor én már szaladtam is a puskájáért, ami ott lógott a konyhában. Aztán jókedvűen fütttyentett a kutyájának, — olyan össze-vissza keveréke volt az agárnak, vizslának, meg a kuvasznak, — s már indultunk is ki a határba...

Szeretett, mert olyan szemem volt, mint a hiúznak, még a szakállas tarlóban fekvő nyulat is megláttam.

Kántor uramat odahívtam, ő pedig sebes ültiben lepuffantotta a tapsifülest. Honoráriumom az ügyeskedésért meg a hajtásért egy kemény barack volt a fejem búbjára.

Még ma is legenda a vadászok között, hogy az öregek ritkán hibáztak. Elárulhatom, ennek az volt a magyarázata, hogy a régi vadászok tizenöt-húsz lépésen túl nem igen lőttek nyúlra. Nem voltak hajlandók kockáztatni, mert előltöltő puskával vadásztak, amelynek a megtöltése meg-

lehetősen körülményes volt és sok időt, gyakran egy negyedórát is igénybevett. Érthető tehát, hogy meggondoltak és megfontoltak minden egyes lövést.

Később, amikor serdültebb fiúcska lettem, szövetkeztem az öreg Orbán bácsival. Hogy ki volt ez az öreg Orbán bácsi? Jómódú parasztember, az egyik fia törvénybíró, s ő maga mégis hét vármegye leghírhedtebb vadorzója. A csendőrök, az összes uradalmi vadőrök figyelték, de az évek hosszú során soha nem sikerült rajtacsípní vadorzáson. A faluban azt tartották felőle, hogy az ördögökkel cimborál. Tekintélyes családja féltette az öregét, hogy egyszer bajba keveredik vadászszenvedélye miatt s szégyent hoz mindnyájukra.

De ő már nagyobb testű vadra pazarolta a magavagdalta ólomserétet. Az öreg pernahajder a Wenckheim grófék őzeire pályázott, az apróvadat, a nyulat hurokkal fogta, sajnálta rá a serétet.

Szomszédunk volt az öreg Orbán, egész nap ott feküdt az eresz alatt a subáján, mindenki azt hitte, hogy csak hálgni jár belé a lélek. De amikor esteledett s a gyér, csenevész ákácson keresztülsillogott a felkelő Hold korongja, benne is mozgolódni kezdett valami... Felkelt a subáról, óvatosan húzta be maga után a bazsalikomtól, rezedától, leánderektől illatozó kiskert ajtaját. Úgy osont a kertek alatt, mint a róka. Sietett, vitte a szenvedélye azokra a titkos utakra, amelyeken senkisé tudta követni: őzbakot ment lesni a Wenckheim grófék őszi aranyerdeje alá...

Az egyik vasárnapi szentmise után együtt söröztek a szárazkóró kántortanító, meg az öreg Orbán, a hírhedt Raubschütz. Később megtudtam, hogy ekkor hívta fel rám a figyelmét a tanító úr. Azt mondta sörözés közben:

— Idehallgasson, öreg. Van nekem egy hajtóm, ez a Rózsahegyí fattyú, ílyet öregapám még nőtlén korában se látott, pedig az mán nagyon régen vót! Fektibe meglát min-

dent, olyan a szeme, akár a sasnak, vagy az éjjeli bagolynak!...

Elég volt ennyi, hogy az öreg Orbán felfigyeljen rám. Azelőtt is ismert, de rám se hederített. Most, hogy ezt hallotta rólam, egész másképp nézett. Szörnyű nagy tekintélyem lett az öreg vadász előtt.

Az egyik este átszól a kerítésen:

— Kálmánka, gyere csak velem. Tudok az erdő alatt két vadgalambfészket. Ha elgyüssz velem, oszt megbecsülsz magad, hazahozhatod a fiókákat...

Tudta, hogy nagy madarász vagyok, értett a nyelve-men. Persze, hogy szívesörömet mentem vele.

Máig sem tudom megérteni, hogy az öreg Orbán miért lett hozzám mindjárt bizalmas, s hogyan történhetett az, hogy menten beleavatott szenvedélyének féltveőrzött titkaiba.

Az öreg jól ismerte a nyúljárásokat, este, holdvilágnál leraktuk a hurkokat, hajnal felé, az őzbaklesről visszajövet pedig megnéztük, hogy mi az eredmény. Mindig volt hurokra akadt nyúl jócskán, csakhogy őt — mint mondtam — nem nagyon izgatta az apróvad.

Hű szövetségese, bűntársa lettem az öreg Orbán-nak, akivel estétől hajnalig egy kis tisztásról lestük a Wenckheim grófék erdejéből kimerészkedő őzeket. Puskáját mindig kint tartotta valamelyik szénakazalban, ha elfogják, hát ne találjanak nála semmi bűnjelet. Kitűnő puskás volt. Soha nem láttam hibázni! De sok őzet ellőtt a Wenckheim grófék erdejéből, az uraság nagy bosszúságára!

Később azután az öreget is utólérte a legtöbb vadász sorsa: egy erdész, aki már régen fente rá a fogát, halálosan megsebesítette. Szerencsére én akkor nem voltam vele. Csak később, hallomásból értesültem a részletekről.

Orbán bácsi rejtekhelyéről rálőtt egy őzre, de ugyanekkor az erdő sűrűjéből szintén lövés dördült el. Az erdész

lőtt az öreg Orbánra, sikerült is halálosan megsebesítenie. Az öreg vadorzó kínzó sebével még el tudott menekülni a helyszínről. A földeken keresztül szaladt hazafelé. Otthon azután összeesett. Családjával együtt én, a fiatal gyerek is ott álltam a halottas ágya mellett. Én, a hű szövetséges, a bűntárs...

Utolsó szavai hozzám szóltak. Elbúcsúzott tőlem, meg-símogatta kócos fejem és elhaló szavakkal szólt a feleségének:

— Őrzse... a puskámat adjátok oda Kálmánkának...
Igy testálta rám a puskáját az öreg Orbán.

Ezzel az egycsövű, előltöltős, kapszlis puskával kezdődött a vadászkarrierem...

*

Ez az előltöltős puska volt életem első fegyvere.

Nevelőapám természetesen nem egyezhetett bele, hogy nekem, a fiatal gyereknek, puskám legyen. Elvette tőlem és elrejtette a padlásra, mondván: majd ha megemberesedtl, használhatod!

De nem is csörgedezne az ereimben igazi vadászvér, ha én ki tudtam volna várni azt az időt, amíg ember lesz belőlem! Ahányszor csak alkalmam nyílt, leloptam a puskát a padlásról és folytattam az öreg Orbán mesterségét. Most már egyedül jártam a mezőket, erdőalját, kabátom alá rejtve a fegyvert. A hajtógyerekből így lett vadász, illetve vadorzó. Egyedül bolyongva az erdő alatt, a lombos fák susogása mintha Orbán bácsi bölcs vadásztanításait sut-togták volna felém...

Magam is lőttem egy-két őzet, de a zsákmányt nem mertem hazavinni, hanem Sára néniéknél, a szegény, öreg rokonasszonynál helyeztem el. Ő nem sokat kérdezett, örült a húsnak, mert nagy volt a család, mégnagyobb a szegénység.

Gyermekkorom vadászdicsősege nem sokáig tartott. Nevelőapám egy alkalommal meglesett, amikor éppen a padlásra másztam fel a puskáért. Meggyfabottal igyekezett a szenvedélyt kiverni belőlem. Egy időre el is ment a kedvem a vadászattól, hogy aztán később, megemberesedve, annál szenvedélyesebb, lelkesebb vadász legyen belőlem.

... Később, amikor reguláris vadász lettem, s a zsemben ott lapult a hétpecsétetes vadászjegy, vállamon a duplacsövű Churchill-puskám, sokezer holdas területeket béreltem, akkor sem felejtettem el soha, hogy magam is mint vadorzó kezdtem valamikor. Amikor saját területem volt, soha nem engedtem meg vadőreimnek, hogy a vadorzókat feljelentsék. Mindig az jutott eszembe, ha az Isten nekem módot nem adott volna, hogy nyíltan űzhessem ezt a szenvedélyt, én lettem volna az ország legnagyobb vadorzója. Bocsássanak meg vadásztársaim ezért: de én nem tudok ezekre az emberekre igazán haragudni. Kimondhatatlan szenvedély hajtja, űzi őket — én ismerem ezt a minden akadályt elsöprő szenvedélyt —, hiszen gyakran még az életüket is kockára teszik.

Elvem tehát mindig az volt, hogy feljelentés és más erélyesebb lépések helyett enyhébb pedagógiai úton kell megrendszabályozni a vadorzókat.

Történt egyszer, hogy egy tízezerholdas községi területet béreltem ki a Duna mellett. A községházára mentem, hogy az évi bért lefizessem.

Az asztal körül hárman ültünk, a főjegyző, a községi pénztáros, meg én, az új bérlő. A községi pénztáros — kiálló pofacsontos, harcsabajuszú, hatalmas rác ember — lehajtott fejjel írta a bérösszeg bevételezését.

— Mondja csak, főjegyző úr — kérdeztem —, van-e itt vadorzó?

— Nincs itt kérem egy se, — válaszolta a főjegyző, s szemével hamiskásan odavágott a községi pénztáros felé.

Elindulunk a tetthelyre

Megkezdődik a hajtás

(foto: M. F. I.)

En mindjárt megértettem.

A pénztáros úr volt a legnagyobb vadorzó az egész szigetségen.

Ezekután képzelhető volt a főjegyző megdöbbenése, amikor a pénztárosnak felajánlottam, hogy legyen a — fővadőröm!

Felvillant a szeme, boldogan vállalta a tisztséget. Istennem, micsoda gyönyörűség is lesz majd, hogy ezentúl vál-lán a puskával, nyíltan mehet végig a községen. Az üldözöttből így lett üldöző. Mindjárt felajánlotta, hogy »társait« is maga mellé veszi. Ebbe is örömmel beleegyeztem.

Igy szabadítottam meg új területemet a veszedelmes vadorzóktól. A szigetség összes vadorzói az én vadőreim lettek! Mondhatom, hogy jól jártam, mert a kommunizmus alatt, amikor minden vadászterületet tönkretettek, az én területemen egyetlen lövés nem esett. Ez a négy kipróbált vadorzó úgy vigyázott a területemre, hogy oda idegen a lábát be nem tehetete.

Mi ebből a tanulság?

A betyárokból lesznek a legjobb pandúrok!

*

Az akadémia elvégzése után mint fiatal színész, Debrecenbe kerültem. Életem első előlegéből — puskát vásároltam! A debreceni úri családok megszerettek, egymásután kaptam az ebéd-, vacsora- és vadász meghívásokat. Azt hiszem, felesleges külön mondanom, hogy én a vadász meghívásoknak örültem a legjobban. A debreceni urak nemcsak a színészt becsülték bennem, hanem a jó puskást is.

Egy alkalommal az egyik földbirtokos barátomnak az a meggondolatlan ötlete támadt, hogy meghívta kabai birtokára vadászni a Csokonai Színház összes férfitagját. Én csak később értesültem erről, mondtam is mindjárt a barátomnak, hogy ebből nagy baj lesz, mert a színésznek nem

való komoly puska, csak amolyan színpadi kellék. A föld-birtokos látva aggodalmas arcomat, szintén megijedt, de már nem lehetett a dolgon segíteni, a meghívás megtörtént s a színészek boldog izgalommal várták a vadászat napját.

Hogy a vadászszerencsétlenségek sorozatát és a biztos vérfürdőt elkerüljük, később azt javasoltam, osszunk szét színészkollégáim között — vaktöltéseket. Akkor biztos, hogy nem történik majd semmi baj. Így is volt. A színészek rengeteget puffogtattak, s szitkozódtak, átkozódtak, hogy — milyen pechben vadásznak.

A tarlón, amelyen megindultunk, én mentem középen, tőlem jobbra Tapolczai Dezső, a debreceni színház akkori népszerű, kitűnő bonvivánja, nekem kedves barátom haladt, balra pedig Stoll Károly, a kiváló, híres tenorista. Természetesen az ő puskájuk csak vaktöltéssel volt töltve. Hirtelen nyúl ugrott fel előttünk, mind a hárman rálőttünk, az állat hármat bukfencezve bukott fel. Tapolczai és Stoll Károly előbb csak vitatkoztak, majd később komolyan összevesztek azon, hogy kettejük közül ki lőtte a nyulat? A súlyos sértések csak úgy röpködtek a levegőben, végül is lovagias ügy lett a dologból, amit csak fegyveresen lehetett elintézni. A segédek pisztolypárban állapodtak meg. Lőttek is két hatalmas lyukat a Nagyerdőben, a párbaj után a felek kibékültek.

Soha nem mondtam meg nekik, hogy a nyulat — én lőttem...

*

Nagy napjuk volt a debreceni vadászoknak, amikor Feszty Árpád vezetésével lejöttek libázni a Hortobágyra Bársony István meg Malonyay Dezső. A nagy libázásra én is hivatalos voltam s kimondhatatlan boldogság töltött el, hogy Magyarország legkiválóbb és leghíresebb puskásainak társaságában vadászhatok majd. (Tizenöt évig vadásztam

aztán együtt Bársony Pistával, ezalatt az idő alatt összesen kétszer láttam hibázni...)

El is indultunk, de a vadászból nem lett semmi. A libák ezrivel kóvályogtak felettünk, de oly sűrű volt a téli ködtakaró a Hortobágy felett, hogy egyet se lőhettünk. Bicskával lehetett volna vágni a vastag, gomolygó ködöt, az orrunkhegyéig alig láttunk, így történt azután, hogy az utánunk cammogó elemózsiás szekeret is elvesztettük.

Éhesen, fáradtan, de azért a legkitűnőbb hangulatban tértünk be az Egyeki-csárdába. Itt bizony nem volt valami nagy választék az ételekben. Azt ettük, ami volt. De még milyen jó étvággyal falatoztuk az avas szalonnát, ittuk a rabvallató, rossz vinkót.

Az ebéd végeztével Feszty Árpád odahívja a korcsmárost, hogy megkérdezze, mivel tartozunk.

— Semmivel — mondja a világ legtermészetesebb hangján. Nem tartoznak az urak semmivel. Szóra sem érdekes az a pár falatka, meg az néhány korty bor, amit megettek, megittak.

Feszty azonban erősködött. Semmi áron nem akarta elfogadni ingyen az ebédet.

— No, ne vitatkozzunk sokat — mondta a korcsmáros —, hát ha mindenáron fizetni akarnak az urak hát nem bánom, fizessenek. Hányan vannak? Tízen? Tíz forintot fizetnek fejenként, az összesen száz forint!

Elképpedtünk. Fejenként tíz forint? Azért a kis rántottáért, avas szalonnáért, meg rossz vinkóért? Lehetetlenség!

De az öreg most már erősködött:

— Harminc esztendeje bérlem ezt a csárdát, de még ilyen úri társaság nem volt nálam! Annyit tán megtehetnek, hogy az évi árendát kifizessék?!

Olyan természetesnek tartotta ezt, olyan meggyőzően beszélt, hogy azonnal kifizettük fejenként a tíz forintot.

Drága vadászat volt. Hát még ha elgondolom, hogy ki se süttöttük a puskánkat. De a társaság viszont mindenért kárpótolt.

*

Előttem is feltárult Erdély csodálatos meseországa, amikor Kolozsvárra, majd Marosvásárhelyre szerződtem táncoskomikusnak. Erdély égbenyúló hegyeinek titokzatos rengetegeiben medvére, őzre, szarvasra, vaddisznóra vadásztam mágnásbarátaim meghívására. Ezeknek a nagyvadászatoknak minden szépsége, izgalma, tradíciókon épült szertartása, pompája, gazdagsága, nemes szellemisége felejtethetlen, örök emlékei maradnak életemnek.

De... mégsem tudott kifejlődni bennem a nagyvad iránti szenvedély. Ehhez — úgy vélem — időmilliomosnak, vagy legalábbis grófnak kell lenni. Alföldi születésű vagyok, ott a síkságon nevelkedtem, inkább az apróvad iránti szeretet fejlődött ki bennem. Én azt tartom, hogy nincs szebb a novemberi hajtott fogolynál, meg a cigányrécénél az augusztusi húzáson...

Egy medve vadászat emléke örökké él bennem. Csíkországban történt. Hátam megett áll az egyik vadőr — hatalmas szál ember —, vállán régi, kimustrált Kropacsek szuronyos puskájával. Arra gondoltam, ha netán az én puskám nem lenne elég, majd ez ellátja a baját annak a medvének. Csak hadd jöjjön.

Hát jött is!

Az első lövésem csak könnyen sebezte meg a hatalmas him medvét. A lövés után mint a fergeteg jött felém. Izgalmas pillanatok voltak, bizony kiütött rajtam a hideg veríték.

A második lövésem — szerencsére! — széttroncsolta a vadállat fejét. Büszkén fordultam vissza a vadőrhöz, hogy nincs szükségem az ő segítségére, magam is elbántam a

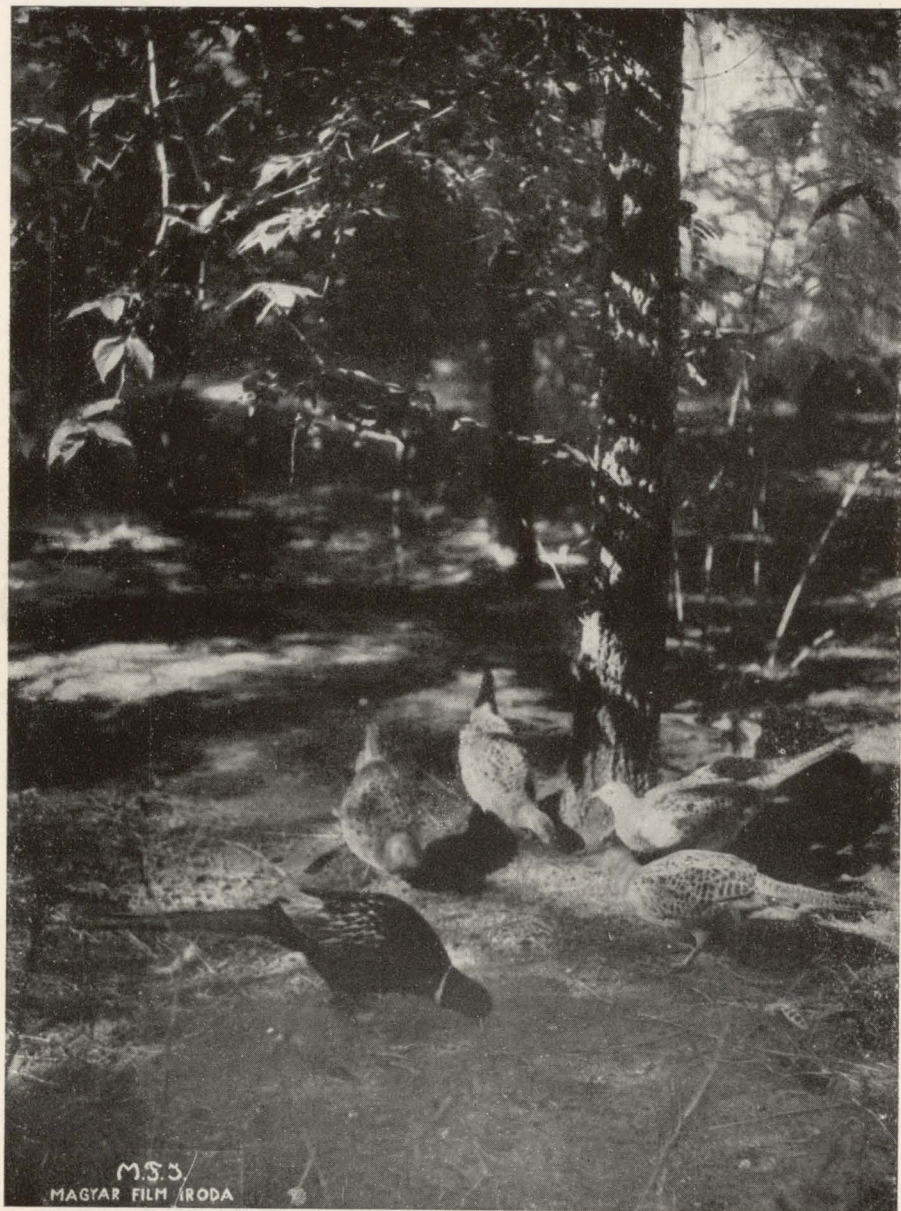
Kacsázás

(Foto: Benczés Emil)

Egy jól sikerült szalonkázás

(Foto: Benczés Emil)

Éhező család

medvével, s akkor vettem észre, hogy az atyafi, meg a szuronyos puska már a harmadik határba futottak el a medve elől, úgy megijedtek!

Most megint kitört rajtam a veríték, mert arra gondoltam, hogy mi történt volna velem, ha a második lövéssel sem tudom leteríteni.

A gyönyörű, hatalmas medve bőre dolgozószobám díszé lett. Ma már megszélidülve fekszik lábaim előtt, s élethű üvegszemeivel barátságosan néz felém...

De azt a másik tekintetét, ahogy ott a csiki rengetegben nézett rám, sohasem fogom elfelejteni.

*

Hogy ezután évekkel később a Nemzeti Színház tagja lettem, azt is a vadászatnak köszönhettem — bármilyen furcsán hangzik is ez. (Azért az addig elért sikereknek is volt ebben valami szerepe...)

A Magyar Színház fiatal tagja voltam, a közönség szeretett, a kritika a legszebb jövőt jósolta. A »New-York szépe« című operettben léptem fel és a híres füttykuplémát esténként ötször is meg kellett ismételnem. Jelentős állomása volt ez életemnek, akkor kezdte megismerni a volt fiatal vidéki színész nevét a budapesti közönség.

Akkoriban történt, hogy egy földbirtokos barátom meghívott kacsázni Orosháza mellé, Kakasszékre. Hűvös volt az augusztus, én pedig estefelé gatyakötésig jártam a vízben. Felfáztam. Mellhártyagyulladászt kaptam. A Magyar Színház akkori igazgatósága felmondott, úgylátszik unták már hosszadalmas betegséget.

A fiatal Beöthy László volt akkor a Nemzeti Színház igazgatója. Szeretett engem és sokat tartott felőlem. Amikor megtudta, hogyan bántak el velem a Magyar Színháznál, betegen magához hívatott, leszerződtetett, s mindjárt

előleget is adott azzal a kikötéssel, hogy azonnal utazzam Meránba egészségemet helyreállítani.

Később tudtam meg, hogy amikor egyik színészkollégám értesült szerződöttemről, összecsapta kezét, csodálkozva fordult Beöthyhez:

— Igazgató úr, hogyan lehetett ezt a nagybeteg embert szerződtetni a Nemzeti Színházhoz?

Beöthy kék szemei a messzibe néztek, halkán válaszolta:

— Szegény fiú, hadd örüljön annak a kis pénznek... ma elutazik Meránba és soha többé nem fogjuk viszontlátni...

*

Életem legszebb, legboldogabb vadászéveit Tóth Imrével, a Nemzeti Színház nagyemlékű igazgatójával és Alszeghy Kálmánnal, az Operaház felejthetetlen főrendezőjével töltöttem. Évtizedeken keresztül velük jártam vadászni, és soha nem fogom elfelejteni, hogy ez a két komoly, kiváló, nagy pozíciót betöltő, nagyszerű ember, kiérve a területre, mint vedlett át egyszerre boldog, önfeledt, csintalan gyermekké! Ha idegen láthatta volna őket, amint ebéd közben gyermeki jókedvvel, hangos kacagással lövöldöztek célba egymás kalapjára, bizony, nehezen hitte volna el, hogy az egyik úr a Nemzeti Színház igazgatója, a másik úr pedig a Magy. Kir. Operaház főrendezője! Aranyosak, kedvesek, felejthetetlenek voltak. (Azt hiszem, azt nem is kell külön mondanom, hogy színházról ilyenkor nem volt szabad beszélni.)

Egyszer mégis megtörtént, hogy színházi ügyről mérszkedtem említést tenni Tóth Imrének vadászat közben.

A drága Tóth Imre — áldott legyen az emléke! — nem szerette, ha a színész előleget kért. Ellene volt, hogy a színészek előre kiszedjék fizetésüket s aztán gázsi napján csak

üres borítékot kapjanak. Ez rossz vért szül — mondta. Vigyázott tagjainak pénzügyi egyensúlyára, ismerte a könyvelőművészetünket s ezért nem is igen folyósított előleget. Csak nagyritkán és nagyon indokolt esetekben.

Nekem már napok óta bent volt az előlegutalványom a színháznál s nem volt hajlandó aláírni. Pedig nagyon kellett a pénz. Az egyik vadászat alkalmával feltűnően jókedvű volt Tóth Imre — aznap egyszer sem hibázott! —, szerencsét próbáltam tehát s ebéd közben odafordultam hozzá:

—Direktor úr, írja már alá nekem ezt a kis előleget... — kérleltem s eléje tartottam az utalványt, amit magammal hoztam kitöltve, hogy kéznél legyen, ha kell...

Meghallotta kérésemet Kreicsik Ferenc közigazgatási bíró, kedves, öreg vadászpajtásunk is, aki a művészetnek nagy barátja volt. Mindjárt segítségemre sietett Alszeghy Kálmán bácsival együtt:

— Irjad neki alá, Didi! — kérték ők is. (Tudni kell, hogy Tóth Imrét szűkebb baráti köre Didinek nevezte.)

Tóth Imre felnevetett.

— Nem bánom, aláírom — mondta —, ha cigánnyal énekelsz nekem valami szép magyar nótát!

— Honnét szerzek én most itt a határban cigányt, direktor úr? — kérdeztem. — Hiszen kilométerekre vagyunk a falutól!

— Azzal nem törődöm — mondta. Ha énekelsz cigánnyal, aláírom, ha nem énekelsz, nem írom alá az előleget...

A direktor úr ragaszkodott feltételeihez. Határozott és következetes volt most is, mint mindig. Nem tehettem mást, székérre ültettem a vadórt és elküldtem cigányokért. Mire vége lett az ebédnek, hozott is három füstösképű, vályogvető cigányt, valahol a falu végén szedte őket össze. Megkezdődött a nagy szabadtéri előadás. Elénekeltem Tóth

Imre legkedvesebb nótáit, közöttük azt is, hogy: *Végimentem az ormódi temetőn...*

A rögtönzött cigányzenés előadás után Tóth Imre nevetve, a primás hátán írta alá az előleg-utalványomat...

Tóth Imre és Alszeghy Kálmán kitűnő puskások voltak. Legendás híruk szerteszéledt az egész országba. Száz és száz tréfa, vicc, anekdota született meg ezeken a híres vadászatokon, a gyönyörűséges két évtized alatt, amit együtt töltöttünk a legnagyobb egyetértésben, boldogságban.

Vadásznak nem szabad szerencsét kívánni! — tartja az ősi vadászhit, s ebben a vadászok rendületlenül hisznek is. Ismerek sok vadászembert, aki bizony már el sem indul, ha véletlenül valaki — aki nem ismerős ezzel a vadászbabonával — szerencsét kíván neki.

Egy alkalommal — számomra örökre emlékezetes marad ez a nap, — szintén hármásban indultunk ki a területre: Tóth Imre, Alszeghy bácsi és én. Ahogy távolodtunk a várostól, úgy lett egyre jobb a hangulatunk, örültünk a szép, enyhe, napsugaras őszi időnek, a pompás vadászatnak, amely reánk várt.

Amikor megérkeztünk és leszálltunk a vonatról, a pályaudvaron sürgőnyt kézbesítettek nekem. A Nemzeti Színház küldte. Értesítettek, hogy azonnal jöjjek, mert este darabváltás van. Képzeltető, hogyan fogadtam ezt az értesítést. Elkeseredésemben földig lógattam az orrom, Tóth Imre, az igazgatóm és Alszeghy bácsi pedig gyermekes kárörömmel nevettek rajtam.

Várjanak csak — gondoltam magamban — ezért, mert így kinevetnek, elrontom a maguk szórakozását is!

Már ültem is fel a Pest felé menő vonatra. Az ablakból még mosolyogva odaköszöntem a két kabalás vadásznak:

— Sok szerencsét kívánok a vadászathoz!

Még láttam, hogy mosolygós arcuk mint válik hara-

...jobban megijedtem, mint »Ő«

Csathó Kálmánnal fogllyászat után

De szép itt az élet!

(Foto.: Benczés Emil)

gossá. Rettenetesen dühösek lettek. Szentül meg voltak győződve, hogy ezzel a szerencsekívánattal végképp elrontottam a vadászatukat.

Másnap arról értesültem, hogy 87 fácánt lőttek, ketten! Ezzel megdőlt az ősi vadászbabona...

*

Ennek a szűkkörű, igazán baráti vadásztársaságnak még egy tagja volt: Csathó Kálmán, a Nemzeti Színház főrendezője.

Az én kedves Kuli barátom nem csak kitűnő színházi ember, kiváló és népszerű író, hanem elsőrangú vadász is. Évtizedeken keresztül együtt róttuk a szántásokat, az erdőket, sok felejthetetlen, közös vadászélményünk akadt, ezeknek a megírására — ezennel felszólítom őt. Elvégre ő az író és nem én. Én csak leszögezni kívánom, hogy hosszú barátságunk ideje alatt soha nem volt nézeteltérés közöttünk sem a színpadon, sem a — vadászterületen.

Egyszer azonban mégis volt közöttünk egy kis vita.

Kálmán barátom egy szép napon vadonatúj, drága, külföldi, bambusznádból készült botszéket hozott ki magával a területre. Szétnyitotta, ráült és mindenkinek büszkén mutogatta.

Mindenki el is volt ragadtatva Kálmán szerzeményétől, én voltam az egyetlen, aki azt mondtam: nem ér ez semmit!

Kálmán szinte megütközve kérdezte:

— Hogy mondhatsz ilyet? Miért nem ér ez semmit?!

— Azért, mert nem ér!... — válaszoltam.

Huszonöt év múlva a történetek után együtt szalunk káztunk kettesben a zebegényi erdőben.

Csathó Kálmán ráült arra a bizonyos bambusz botszékre és a szék egy nagyot reccsent s Kálmán a földre esett.

— Az ördög vigye el ezt az ostoba széket! — kiáltotta dühösen.

Mire én megszólaltam:

— Ugye Kálmán, mondtam én már akkor, hogy nem ér ez semmit! . . .

*

Ugyan, ki ne hallott volna a boldog békebeli Nagy-Magyarország híres irodalmi vadásztársaságáról, amelynek megteremtője, vezére Wolfner József volt, az ismert kiadó, akit mindenki csak Pepi bácsinak becézett. Az irodalmi vadásztársaságnak tagjai voltak mindazok a neves írók, akik Pepi bácsi könyv- és lapkiadó vállalatához dolgoztak. Bárszony István és Malonyay Dezső is tagjai voltak ennek a vadásztársaságnak, amely Csatán tartotta meg híres vadászatait.

A mi területünk — Tóth Imrével és Alszeghy bácsival — Garammikolán volt. Így természetesen odamenet, meg visszajövet is összetalálkozott a két kompánia. Ilyenkor a magyar szellemi élet legkitűnőbbjei találkoztak a vasúti kocsiban. Mindíg kitűnő volt a hangulat, szellemes tréfák, klasszikus adomák, kedves, ötletes ugratások, végnélküli, káprázatos, sistergő tűzijátéka volt az utazás. Természetesen minden alkalommal beszámoltunk egymásnak a vadász-szákmányról.

Egy ízben, amikor megkérdeztem tőlük, hogy mi volt az eredmény? — az egyik titán így számol be:

— Ma kitűnő napunk volt! Az összzsákmány 65 nyúl, 27 fogoly, 3 hajtó, meg 1 jegyző! . . .

*

Mint a legszebb, legbájosabb Mednyánszky-kép, olyan volt a garammikolai vadászterület csalitos, enyhe, lankáival, sűrű ligeteivel, szépséges vízparti részleteivel . . .

Területünket a Garam meg a Kompa folyta körül, átölelve bársonyos, féltő karokkal ezt a külön kis világot, vadászok Mennyorságát...

Minden apró vadat megtaláltunk ezen a területen, mégpedig bőségesen.

Az esztendőik során sok kedves emberem megfordult itt, mint vendég. Nemcsak művészemberek, hanem politikusok, arisztokraták, akik szerették a művészeket és jól érezték magukat társaságunkban.

Egyszer Hegedüs Gyulát is meghívtam Garammikolára. Ő nem volt valami szenvedélyes vadász, inkább a természet vonzotta.

Gyula hátamegett két hajtógyerek beszélgetett. Közel voltak hozzám is, jól hallottam, hogy mit mondanak.

Azt mondja az egyik:

— Hát ez a nagyorrú zsidó hogy' került ide?

Mire a másik:

— Nem zsidó e!

— Bizony a! Nézd meg az orrát, egész az álláig ér!

— Nem a, ha mondom!

Igy vitatkoztak.

Hegedüs később lőtt egy visszafelé repülő foglyot. Egy hajtógyereket küldött érte. Negyedórai keresgélés után visszajön a gyerek:

— Naccságos úr, nem találom a foglyot...

Gyula barátom erre odamegy a gyerekhez, körültapogatja és — hátul az ingében elrejtve megtalálja a foglyot. S ezzel hatalmas pofont húz le neki.

Erre a két vitázó hajtó közül megszólal az egyik:

— No, ládd e! Ugye mondtam én, hogy nem zsidó!...

*

Azt tartják, hogy az embert kártya közben, vagy a boros asztalnál lehet a legjobban megismerni. Nem hiszem. Én ezt leginkább úgy módosítanám, hogy: az embert vadászat közben lehet a legjobban kiismerni. Vadászás közben érvényesülnek igazán a jó és rossz tulajdonságok. Például a legáltalánosabb emberi rossz tulajdonság, az irigység, amely akkor jelentkezik, ha az egyik vagy másik több vadat lő nála. Az ilyen vadásznak még az arcára is kiül, hogy irigyli a másikat. De itt jelentkeznek a jó tulajdonságok is, mint a kollégialitás. Vannak vadászok, akik a közös étkezésnél külön ülnek és féltve, szinte titokban nyitják ki elemózsiás zsákjukat s a viláért meg nem kínálnának belőle valakit. Ezek nem jó vadász-kollégák. A kollégiális érzésű vadászok jó szívvel, kedvesen, kedélyesen kínálgatnak a magukkal hozott ételekből:

— Egyél, komám! Kóstold meg ezt a kis csabai kolbászt! Ne olyan kicsit vágj, azt a nagyobbat vedd! Húzz egyet ebből a fenyőpálinkából, magam hoztam Erdélyországból!

Ezek a jó vadász-pajtások.

Akik kipakolnak középre és azután megkezdődik a nagy, közös lakmározás. Nincs »enyém-tiéé«, mindenki abból eszik, amit a szeme, meg a szája megkíván.

...Eszembe jutnak a régi, békebeli, nagy vadász-ebédek, amelyeknek se vége, se hossza nem volt. Vidám hangulatukat szinte újra átélem, a sok finom étel-ital ízét az ínyemen érzem. Mert azelőtt a kosztolás is egyik fő attrakciója volt a vadászásnak, majdnem olyan fontos, mint maga a vadászat. Finom sülték, libamájak, pástétomok, kaviár, francia pezsgő nem ment ritkaságszámba. Amíg vadásztunk, a pezsgős butéliák a Garamban hültek, odakötve az árnyas fűzfákhoz, s egy hajtógyerek vigyázott a legértékesebb »zsákmányra«.

Mondom, nálunk különösen híresek voltak ezek a

vadászebédék. Sok művészbárátunk nem is annyira a vadászat kedvéért jött ki a területre, hanem a pompás ebéd miatt, meg természetesen a társaság vonzotta.

Ezek közé tartozott Szerémy Zoltán is.

Emlékeznek még a drága, kedves Zoli bátyánkra?

Mintha most is magam előtt látnám mindig elegáns figuráját, mintha hallanám jellegzetes, palócos, kissé érdes-hangú, tagozott beszédét. Zoli nem volt vadászember, a baráti kör, a szabad természet és a mindig finom ebéd vonzották. Ki se sütötte a puskáját, csak velünk sétált és élvezte a mi szórakozásunkat, örömlünket. 1900-ban vett huszonöt darab Eley angol patrónt, úgy tudom, hogy amikor meghalt, az örökösök hiánytalanul megtalálták a patrónokat vadásztáskájában... Mindig úgy volt öltözve, mint valami angol lord az udvari vadászat alkalmával. Mintha a Víg-színház színpadáról lépett volna le tökéletes maszkban. Zoli pedáns ember volt, sokat adott az öltözködésre. Nemcsak a színpadon volt mindig kifogástalanul elegáns, hanem az életben is.

De mondom, a vadászat őt csak annyiban érdekelte, hogy: mi lesz ebédre?

Egy másik ilyen aranyos, állandó ebédvendégünk volt még Faludi Tóni, azaz Faludi Antal, a Nemzeti Színház pincér- és inasszínésze. Ezt a szerepkört szinte a klasszikus tökéletességig emelte. Tónit is főleg az ebéd érdekelte, még puskát se hozott magával. Ő is mindig elegánsan öltözve jött ki vadászni, de őt nem igen izgatta a stilszerűség, mint Szerémy Zolit, mert fehér vászon nadrágban, teniszcipőben, magas, szimpla kemény gallérral, kerek manzsettákkal, girardikalappal a fején érkezett meg a vadászatokra, amelyeken hivatalosan mint »főhajtó« vett részt. Különös ízt, színt, derűt kapott a vadászat, amikor Faludi Tóni is közöttünk volt elmaradhatatlan sárga szalmakalapjával a fején, kezében hosszú pálcával s hajtotta nekünk a vadat.

Hórihorgas, szikár figuráját ha megláttuk felbukkanni a kukoricásban, monoklival a szemén, már mosolyognunk kellett. Faludi Tóni leghálásabb közönsége maga a gazdája, Tóth Imre, a Nemzeti Színház igazgatója volt.

Sose felejttem el, hogy szidott, ha véletlenül hibáztam.

— Szégyelje magát, Cigány! — kiabált. Így eltolni azt a nyulat! Nem puska való a maga kezébe, hanem kapanyél! Ha én puskát vennék a kezembe, majd megmutatnám magának, hogy mi a vadászat!

»Cigány« — ez én voltam. Így neveztek el barátaim, vadásztársaim, mert fekete volt a hajam, mint a varjú szárnya, a szemem is fekete volt, mint a bodzafa bogyója s kerek arcom napbarnítottan vigyorgott mindig.

Cigány... — mennyi melegséggel, szeretettel s a hangsúlyozásban mily humorral mondták ezt nekem!

Mindig szidott, minden lövésemet kritizálta a Tóni. Persze, mulattam rajta nagyon, hogy tud mérgelődni. Egyszer elhatároztam, hogy szigorú kritikusomat kihívom egy kis versengésre.

— Nézzed Tóni — mondtam neki —, te azt állítod magadról, hogy kitűnő puskás vagy, csak »elvi okokból« nem vadászol. Most alkalmat adok neked arra, hogy ezt be is bizonyítsd. Kötök veled egy fogadást...

— Halljuk, halljuk! — kiáltották egyszerre többen is. A vadászok körém gyülekeztek, nevetésüket alig birták elfojtani, mert előre tudták, hogy ebből valami nagy tréfa kerekedik.

Csak Faludi Tóni maradt komoly, s szinte nyersen mondta:

— Beszéljen hát! Adja elő! Szeretném tudni, micsoda gázságot talált ki megint, Cigány!

— Fogadást ajánlok — mondtam neki komolyan. Célba lövünk a vadászkalapomra, húsz lépés távolságból.

(Foto: M. F. I.)

A kis család

Terítéken az »öreg remete«

(Foto: Tornallyai István)

Gazdag zsákmány

(Foto: Benczés Emil)

A te egy forintod ellenében tíz forintot teszek, hogy nem fogod eltalálni a kalapom, te híres puskás!

Tóni azonnal belement a fogadásba.

Izgatottan guberálta ki az egyforintost, én is elővettem a tíz forintot s letétbe helyeztük Alszeghy Kálmánál.

Izgalmas percek következtek.

Szépen felakasztottam egy útszéli akácfa ágára a vadászkalapom, leszámoltam a húsz lépésnyi távolságot, azután átadtam a puskám az izgatott Faludi Tóninak:

— Kettőt lőhetsz — mondtam —, ha esetleg az első lövésre nem talál nál.

Tóni fölényesen nevetett. Még csúfosan meg is jegyezte:

— Elbúcsúzhat a tíz forinttól és a kalapjától, Cigány! (Ő előkelő akart lenni és ezért rendszerint magázott engem.)

Tóni vállához emelte a puskát, megcélozta a kalapomat.

A nézőközönség izgalma szinte a tetőfokra hágott. Csaknem fulladoztak a nevetéstől.

Eldördült a lövés!

A kalapom azonban mozdulatlanul, teljes épségben és egészségben ott fityegett az akácfa ágán.

Eldördült a második lövés is!

A kalapom meg se mozdult az ágon. Sőt, mintha most már gúnyosan mosolygott volna Tóni felé a fakult, sok vihart látott vadászkalap.

Fent az égen egy fehérmellényes szarka röpködött, hangosan csörögve. Mintha ő is a Tónit nevette volna...

— Nem értem — mondta Faludi Tóni zavartan. Hihetetlen... Nem értem... Pedig a ligetben tíz tojás közül nyolcat szoktam eltalálni...

És elvesztette a fogadást.

Mi persze megértettük azt, amit Tóni sehogyan se tudott felfogni.

Patronjaiból még a vadászat előtt kiszedtem a sörétet...

Ezután odaléptem a levert, letört barátunkhoz és újabb fogadást ajánlottam neki:

— Most pedig akaszd ki a te szalmakalapod. Az egy forintod ellen ötven forintot fizetek, ha az első lövésre, harminc lépésről nem találom el!

— No, erre kíváncsi vagyok! — kiáltott fel Tóni, — ez a Cigány nagy elbizakodottságában Tell Vilmosnak képzeli magát.

És azonnal belement a fogadásba.

Sietve kiakasztotta az ágra a szalmakalapját.

Harminc lépésről úgy lőttem bele 8-as söréttel, hogy csak a karimája maradt meg!

Képzелhető, milyen keserű arcot vágott Tóni, amikor megpillantotta elegáns girardi-kalapjának maradványait. Olympusi kacagásba fulladt az ugratásoknak ez a sorozata.

Tévedés azt hinni, hogy a férfiaknál a kalapnélküli divat a világháború utáni években kezdődött. Az első férfi, aki kalap nélkül sétált végig aznap a Lipót-körúton, — még a kilencszázas években — Faludi Tóni volt... Így lett ő ennek az egészséges divatnak az úttörője...

Nem volt elég, hogy két forintot veszített a drága Tóni fogadáson, aznap mindjárt harmadszor is megtréfáltuk.

Egy kis szigetre igyekeztünk foglyászni, melyet a Garam folydogált körül. Nem volt itt mély a víz, legfeljebb térdig, vagy derékig ért. A vadásztársaság tagjait a hajtógyerek a hátukon vitték keresztül egyenként a vízben.

Annak a hajtógyereknek, akinek Faludi Tónit kellett vinnie, ötven krajcár külön jutalmat ígértem, ha elbotlik a víz közepén.

Már mind szerencsésen megérkeztünk a kis szigetre,

csak Tóni átszállítása volt még hátra. A szigetről figyeltük az elkövetkezendőket.

Tóni fehér vászonruhában, az elmaradhatatlan monoklival a szemében lovagolt a gyerek hátán, amikor, — pontosan a víz közepetáján — hirtelen megbotlott a fiú s mind a ketten elmerültek a vízben...

Sohasem fogom elfelejteni Tóni ábrázatát, amikor felkészülődött s csurom vizesen, szikrázó szemekkel engem keresett.

Amikor látta vigyorgó arcomat, mindjárt tudta, hogy ez a »gázság« is tőlem származik...

*

Az évek során sok vadászkutyával találkoztam, magamnak is volt egynéhány. De a sok közül emlékezetemben maradt egy zsemlyeszínű vizsla, amihez hirdetés útján jutottam.

Az illető, aki a kutyát hirdette, felhívásában azt állította, hogy idomítása egészen »speciális« és korszakalkotó.

Ezekután — természetesen — megvettem tőle a fentemlített zsemlyeszínű kutyát. A vadórömet küldtem el érte, valahová Nógrád megyébe. Amikor a kutyát először megláttam, szálnalmas volt. Sovány, mint a hét szűk esztendő. Az ujjaimmal megszámlálhattam a bordáit. De mégis jókedvű, vidám, ugrándozó állat volt.

Másnap reggel kimentem vele vadászni.

Abban az esztendőben nagyon sok fűrj volt a határban. Az első kölestáblában felrepült egy fűrj, lelőttem, abban a pillanatban a kutya — mielőtt küldtem volna — már rohant a fűrjért.

Ez a túlbuzgóság nem nagyon tetszett nekem. Gondoltam, hogy fiatal kölyök-kutya, majd meghiggad.

Odaértem én is.

A kutya leült és nézett rám a kölesben.

A fürj pedig sehol nem volt.

Küldtem keresni:

— Apport schön! Apport!

A kutya nem mozdult.

No, mondtam, ez a fürj elveszett, gyerünk tovább.

Ez a jelenet még vagy kétszer megismétlődött.

Amikor harmadszor is lelőttem egy fürjet, odamentem és láttam, hogy a kutya szájaszéle tele volt apró pihetollal!

Most már világos lett előttem, hogy hova tűntek el az esett fürjek.

Ez a »speciálisan« idomított kutya szőröstől-bőröstől lenyelte a lelőtt madarakat!

Nem fogtam fel tragikusan a dolgot, nevettem rajta.

Ezek után, ha lelőttem egy vadat, mind a ketten — én is meg a kutyám is — elkezdtünk szaladni.

Aki előbb ért oda, azé volt a vad!

Végül aztán megúntam ezt a sok versenyfutást és egy pesti fiskálisnak, — aki ellenem a közelmúltban nyert meg egy pert — ajándékoztam »speciálisan« idomított vizslakutyámat. Nagy kocavadász volt az illető s emellett még kövér is.

Gondoltam: szaladj huncut fiskális te is!

Ez volt a bosszúm az elveszített perért.

*

Gárdonyi Gézá-t sohasem sikerült rábírnom arra, — bármennyire is szerettem volna, — hogy kijöjjön velünk a területre, a szabadba s puskát vegyen a vállára.

Szinte hihetetlen volt számomra, hogy Gárdonyi nem vadászik, mert emberi és írói lényéhez, egész beállítottságához annyira hozzátartozott volna az is, hogy ő szenvedélyes vadász...

Dehát nem így volt.

Bensőséges, meleg barátságunk hosszú évei alatt nem

Őzike napsütésben

(Foto: Aszmann F.)

Megértettük egymást Mihállyal

Tenyésznyulak eresztése Tökölön

(Foto: Plan Frigyes)

sikerült őt »elcsábítanom«, bármily kíváncsian ecseteltem is előtte a vadászat testet-lelket vidító gyönyörűségeit.

Az »egri remete«, — ahogy Gárdonyi Gézát nevezték, — ha nagyritkán felutazott Budapestre a Dohány-utcai régi Otthon-körben, vagy a Newyork-kávéház irodalmi tőrszasztalánál üldögélt, hosszúszerű, érett tajtékipipájából szívta a szűzdohányt, mélységes, bölcs hallgatásba burkolódzva. Előtte egy pohárka Lacrima Christi. Ezt szerette, mindig ezt itta.

Hányszor mondtam neki ilyenkor:

— Géza, miért ülsz mindig a szobában, vagy a kávéházban? Gyere ki velünk holnap reggel vadászni. Meglátod, milyen jól érzed majd magad kint a szabadban!

Csak úgy a pipaszár mellől válaszolt:

— Mikor én néptanító voltam, éppen eleget jártam a szabad levegőn...

Szinte lelki kényszer számomra, hogy itt most elmondjam Gárdonyi Gézával való megismerkedésem történetét.

Gárdonyinak abban az időben megjelent egy novellája a Budapesti Hírlap-ban ezzel a címmel: »A Bodri«. A novellának országos sikere volt. Amikor az író legközelebb Budapestre jött, összetalálkozott a Newyork-kávéházban Beöthy Lászlóval, a Nemzeti Színház fiatal, lelkes, örökké rajongó igazgatójával.

— Göre, — csapott rá Beöthy lelkendezve — miért nem írsz darabot a Nemzeti Színház számára?

(Gárdonyi Gézát baráti társasága Göré-nek hívta az általa megteremtett s akkor rendkívül népszerű Göré Gábor bíró uram figurája után.)

— Hogy miért nem írok darabot? Hát azért, Laci-kám, mert nincs darabtémám...

Beöthy fellelkesülve mondta:

— Dehogy is nincs! Hát ott van »A Bodri«! Olvas-

tam a tárcát a Budapesti Hírlap-ban, a legkitűnőbb színdarab-téma!

Az író gondolkozott, egyet szippantott a hosszú meggyfaszárból s úgy válaszolt:

— Hát a téma már meg volna. De még hiányzik valami, ami mindennél fontosabb.

— Micsoda?

— Az előleg. Kétezer forint előleget kérek, akkor megírom színdarabnak a »Bodri«-t.

Ezzel vége is lett a beszélgetésnek

Gárdonyi hazautazott Egerbe, itt hagyva Beöthyt a nagy feladattal: megszerezni a kétezer forint előleget! Nagy összeg volt ez akkor, ilyen fejedelmi előleget nem is kértek és nem is kaptak még abban az időben az írók.

Gróf Keglevich Gábor volt akkor a Nemzeti Színház intendánsa, ezt a kérést még csak eléje sem merte terjeszteni a fiatal igazgató. A felét sem utalta volna ki a gróf a »gatyás, paraszt-darabért«! Akkoriban finom, romantikus, főleg francia társalgási színműveket játszottak a Nemzeti Színház színpadán, vagy klasszikus tragédiákat.

Közben múlt az idő.

Beöthy azonban nem mondott le tervéről és mindenáron meg akarta iratni Gárdonyival a darabot, amelynek sikerében rendületlenül hitt és bízott s ezért nem maradt más hátra, mint az, hogy a saját pénzéből küldött Gárdonyinak ezer forint előleget.

Néhány nap múlva visszajött az ezer forint Egerből. A postautalványra ezt írta Gárdonyi: »A darab kész. Kétezer forintot kérek, más különben nem küldöm«.

Beöthy kétségbeesve mutatta nekem a postautalványt, Gárdonyi soraival.

— Makacs ember, — mondta — nem lehet egykönnyen beszélni azzal a kemény, magyar koponyájával...

Aztán áradozva beszélt arról Beöthy, hogy — kép-

zeli — micsoda színdarabot írt Gárdonyi »A Bodri«-ból! Micsoda érdeklődés kísérné a nagy regényíró első színdarabját! Gárdonyi ma a legnépszerűbb író az országban!

— Meg kell szereznem Rózsám a kétezer forintot, ha törik, ha szakad és el kell küldenem Gárdonyinak! (Rózsám... — így hívott engem Beöthy László.) Gyöjjön azonnal velem!

Beültünk egy kétfogatú gumirádlisba.

Beöthy az Országos Kaszinóba hajtatott.

A visszaküldött ezer forinttal kártyán akarta kinyerni a hiányzó másik ezer forintot.

Ott álltam mögötte, amikor mint bakk-bankár sápadtan osztotta le a kártyát...

Éjjel egy órára megvolt a hiányzó másik ezer forint is!

Azonnal a főpostára hajtattunk és még aznap éjjel elküldtük a kétezer forint előleget Gárdonyi Gézának Egerbe...

Két nap múlva megérkezett a Nemzeti Színházhoz Gárdonyi darabja, amelynek az író ezt a címet adta: »A bor«.

Néhány soros levél volt a darabhoz mellékelve s ebben arra kérte Gárdonyi Beöthy Lászlót, hogy Baracs Matyi szerepét feltétlenül Zilahy Gyulára ossza ki. Ehhez ragaszkodik. Beöthy még aznap délután elolvasta »A bor«-t, este már széttárt karokkal, lelkesedve ujságolta a színháznál:

— Gyönyörű! Csodálatos! Ez az, amit én Gárdonyitól vártam!

Aztán belém karolt és félre vitt:

— Rózsám, van magának ebben egy szerep! Tökéletes! Bűbajos! A Baracs Matyi szerepe! Igaz, hogy Gárdonyi Zilahy Gyulának szánta, de én ezt majd elintézem vele! Megmagyarázom neki, hogy ezt a szerepet csak maga játszhatja. Göre tévedett, ez nem Zilahynak való!

— Nem hinném, hogy ebbe Gárdonyi beleegyezzen — mondtam. — Először is Gárdonyi Zilahy Gyulát még

Szegedről ismeri, s tudom, megigérte neki, ha majd egyszer darabot ír, ő játszik benne egy jó szerepet. Ez abban az időben történt még, amikor Gárdonyi Szegeden ujságíró volt, Zilahy meg a szegedi színház tagja. Másodszor Zilahy beérkezett, jónevű színész, én pedig itt, a Nemzeti Színházban még ismeretlen vagyok...

— Bízza csak rám, Rózsám! Baracs Matyi szerepét maga játssza!

Ezzel faképnél hagyott.

Óriási harcok árán Beöthy Lászlónak sikerült kiverekednie, hogy a szerepet én kapjam meg! Gárdonyi több ízben megfenyegette Beöthyt, ha nem Zilahy játssza a szerepet, hát visszaveszi a Nemzeti Színházról darabját. Beöthy mégis győzött! Hiába, ha ő valamit a fejébe vett... Gárdonyi viszont duzzogott, haragudott. A próbákra bejárt, mindenkinek adott egy-két utasítást, csak engem került el tüntetőleg. Egy szava sem volt hozzám.

Elkövetkezett a főpróba napja. Azt hiszem, nem szükséges itt most újra felidézni, hogy mi minden történt ezen a lázas, diadalmas főpróbán, amikor először hangzottak fel a Nemzeti Színház színpadán Gárdonyi egyszerű, közvetlen, emberi szavai. Az akkori kritika azt írta, hogy kitáruultak a színház ablakai, s a poros, dohos levegő helyébe a magyar falu egészséges, friss, szénailata áradt be a régi épületbe... Irodalmi, színháztörténelmi szempontból reveláció volt. »A bor«, ez a főpróba mértföldkő volt a múlt és a jövő útjai között, mert ekkor kezdődött el a naturalista színjátszás Magyarországon.

S hogy nekem is sikerem volt Baracs Matyi szerepében, azt — minden kétséget kizáróan — az alábbiakból tudtam meg. A főpróba után, délután — szokásom szerint — felmentem feketézni az Otthon-körbe. Amikor beléptem, Gárdonyi Géza felállt az asztaltól, ahol körülülték

a gratuláló barátok, írók, kritikusok s elem sietett. Nyujtotta a kezét és csak ennyit mondott:

— Szerbusz. Ezentúl legyünk pertuk.

Ez a kézfogás a legnagyobb elismerés volt számomra.

Gárdonyi megszeretett, barátjává fogadott.

Két év sem telt bele és megírta második színdarabját, az »Annuská«-t. Ezt a darabot Ligeti Júliskának és nekem írta. A darab első nyomtatott kiadásában benne is áll, hogy nekünk írta, »A bor« felejthetetlen sikerének emlékére.

Gárdonyi egy ízben meghívott Egerbe is.

Üldögéltünk a dolgozósobájában, amelynek falait köröskörül könyvespolcok takarták. Az ablakokat vastag függönyök borították. A dolgozósobának mennyezetvilágítása volt. S amikor megkérdeztem tőle, hogy miért van ilyen hermetikusan elzárva, ezt mondta:

— Szeretek csendben dolgozni... Egerben pedig folyton szólnak a harangok...

Ebben az időben még legényember voltam, de már udvarolgattam s közöltem Gárdonyival, hogy rövidesen megnősülök.

Gárdonyi nagy bölcsen hallgatott, szívta hosszúszerű pipáját. Aztán megszólalt:

— Ettél-e már náluk?

— Ettem — válaszoltam kissé csodálkozva a kérdésén.

— Jó étvággyal eszik a jövődőbeli?

— Nem figyeltem...

— Hát figyeld meg. Ha piszkál az ételben, akkor ne vedd el, mert gyomorbeteg. Az ilyen nem feleségnek való, ezzel rossz lesz a házaselet...

Felejthetetlen napot töltöttem Gárdonyinál Egerben. Úgy éreztem, hogy az emberi bölcsesség, tehetség és jószág forrásánál járok...

Már öregebb lett s az égen felragyogtak az »egri

csillagok», amikor elbúcsúztunk. A szobában petróleumlámpa égett s én — amint mentem kifelé — észrevettem az egyik sarokban egy öreg kakasos puskát.

Felragyogott az arcom:

— Géza... te mégis vadászol néha... Vagy vadász-tál valamikor...

— Sohasem — válaszolta Gárdonyi. — És nem is fogok. Ezt az öreg puskát egy jó komám testálta rám. Emlék. Elfér itt a sarokban.

Kis szünetett tartott, azután így szólt:

— Én majd csak akkor fogok vadászni, Kálmán, ha a nyúlnak is lesz puskája, amivel visszalő...

...Arról akartam beszélni, hogy Gárdonyit sohasem sikerült a vadászatra csábítanom, s csak most veszem észre, hogy közben mennyire elkalandoztam emlékeim sűrű erdejében...

*

Egy szép napon levelet hozott a posta a Felvidékről.

Egyik kedves komám írta, akinek hatalmas kiterjedésű erdőbirtokai vannak arrafelé. Özbakra invitált. Barátom megrögzött agglegény, híres vadász, aki ott élt a hegyek közt gyönyörűséges kastélyban s valóságos főúri udvartartás vette körül. Dúsgazdag ember volt, aki az élet minden örömét a vadászatban lelte. Már máskor is, többször is hívott, de eddig még sohasem tudtam magamnak időt szakítani, hogy meglátogassam. A színház műsora most úgy alakult, hogy néhány napra elutazhattam.

Örömmel csomagoltam össze a többnapos vadászathoz szükséges holmimat, boldogan akasztottam le öreg, kipróbált Mauseremet.

Este volt, amikor megérkeztem. Barátom nagy örömmel várt már az állomáson, kocsival hajtattunk a kastélyba, ahol pompás vacsora fogadott. Csak ketten voltunk,

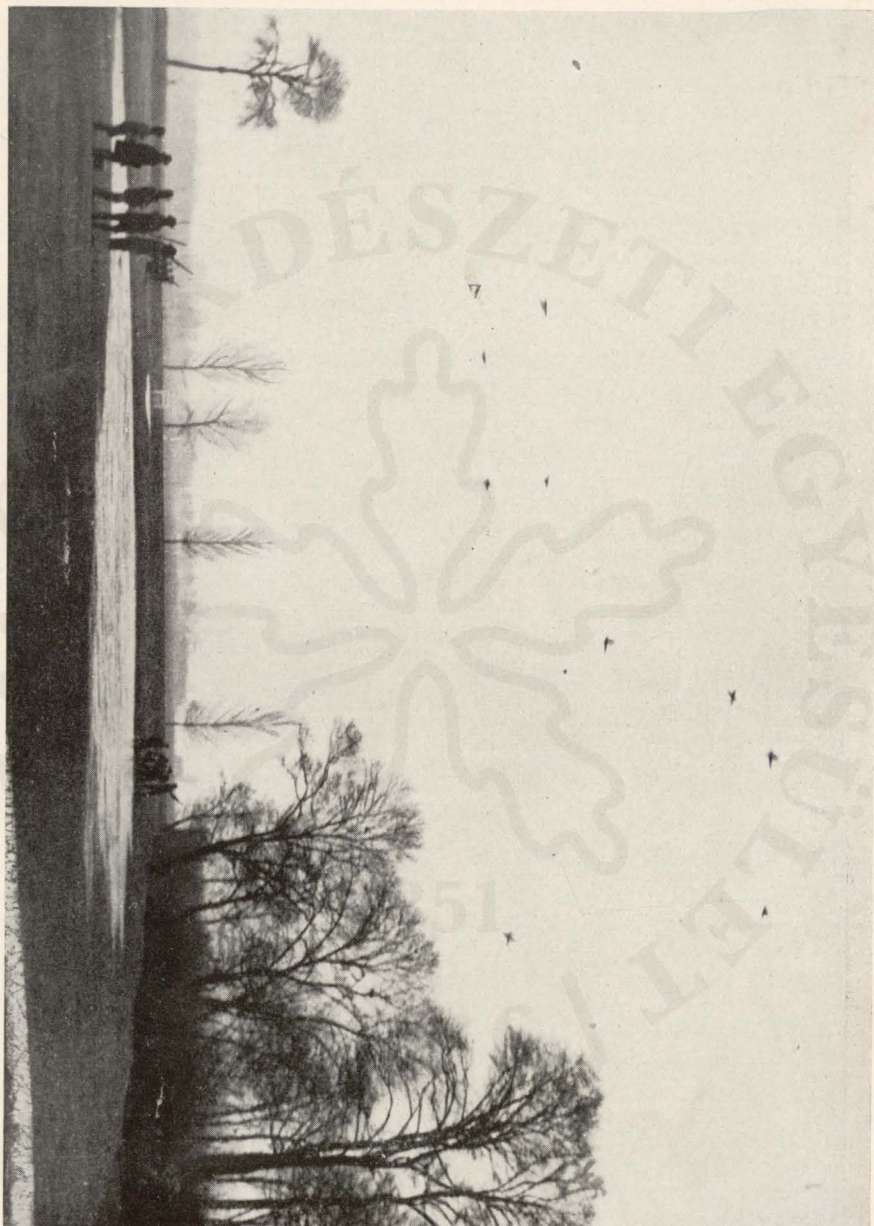

Baby, ez volt a legjobb kutyám

(Foto: M. F. 1.)

Toronykakasok

(Foto: O. M. I. H.)

nem volt kívülem senki vendég, nyugodtan elbeszélgethettünk a magunk dolgairól. Később járt már az idő, amikor barátom így szólt hozzám:

— Itt az ideje, hogy lefeküdj, pajtás. Kora hajnalra rendeltem ide Sós Mihályt, a vadőrömet. Igen megbízható ember. Vele még majd ki cserkészni. Nekem egy kis dolgom akadt itt a gazdaságban, holnap egyedül hagylak passziózni...

...Gyönyörű, koratavaszi hajnalban indultam neki az útnak Sós Mihállyal, a purzicsánszínű, hosszúbajszú vadőrrel. A füveken, a vadvirágokon és a fák levelein a harmat csillogott a félnk, hajnali napsugár fényében. Az erdő madarai akkor ébredtek. Pihézkedtek, tollázkodtak. Csipogtak, pötyögtek, hangoltak, mint a cigánybanda, amely nagy koncertre készül...

Sós Mihály vadőr előttem rótt a kövér éjszakai harmattól nedves cserkész-utakat.

Amint így mentünk, Sós Mihály hangosan diskurált, de azt is észrevettem, hogy csizmájának patkós sarkával, — mintha csak szándékosan tette volna — rúgdosta a köveket. Hiába intettem csendre, mondva, őzbakot így sohasem lövünk, rám se hallgatott, megint csak hangosan kezdett el beszélni, s ha kő akadt az útjába, nagyot rúgott bele a csizmája sarkával...

Scholygon sem tetszett nekem a dolog.

Tisztában voltam vele, hogy őzbakot én itt nem lövök. Szörnyű gyanú ébredt bennem: ez a Sós Mihály hangos beszédével, vigyázatlan járásával, szándékosan rontja el a vadászatom!

Vajjon miért teszi ezt? Miért nem akarja Sós Mihály, hogy meglőjjem azt az őzbakot, amit vendéglátó gazdám olyan jó szívvel ajánlott fel?

Nekem lett igazam. A nap már magasan járt fent az égen, lenn a völgyben, a kis templomban délre harangoztak

s én őzbakot nemcsak hogy nem lőttem, de még nyomát se láttam.

Kis erdei tisztáson pihentünk meg. Itt költöttük el az ebédünket. Nekem a vendéglátó komám gazdasszonya csomagolt mindenféle finom falatot, Mihály tarisznyázott, de persze megkínáltam őt is a magaméból. A pompás ebéd után elővettem zsebemből tarajos tajtékpipámat, amit hosszú esztendőök alatt magam szívtam ki meggyszínűre.

Sós Mihálynak megakadt a szeme a pipámon.

— De szép pipa... — mondta.

— Szép, — válaszoltam. — Szép is, meg jó is.

— A nagyságos úr szívta ki?

— Én magam. Több mint tíz esztendeje hordom az agyaram között, így vadászatokon.

Sós Mihály nem tudta levenni szürke vizenyős szemeit a pipáról.

Én pedig elővettem a jobbik eszemet s azt mondtam neki:

— Idehallgasson, öreg. Ha lövök egy bakot, ez a pipa a magáé!

Felderült az arca. Mintha nem akarta volna elhinni, amit mondtam neki, újból megkérdezte:

— Nekem tetszik adni?

— Igen. Ha rávezet egy szép bakra.

Látszott az öreg Mihály arcán, hogy gondolkozik valamin. Tépelődött magában. Majd kis szünet után ráállt az üzletre.

— Hát nem bánom, nagyságos uram, — mondta — lövetek én magával egy szép bakot, csak az a kikötésem, el ne mondja a gazdámnak, hogy a kökényes alatt lőttük, mert akkor kikerget még a határból is. Azt kell neki mondani, hogy lent a messzes gödörnél volt a bak. Az, tetszik tudni, olyan hely, hogy ott még a világszületése óta nem járt őzbak.

— Rendben van, — válaszoltam neki. — De most már mondja meg, miért csinálta eddig ezt a komédiát? Hiszen maga mindent elkövetett, hogy én ne hogy egy őzbakra találjak!

Az öreg Mihály restelte, hogy rajtacsíptem.

— Ha már így rám tetszett pirítani, — mondta — hát tessék megtudni az igazságot. Az én gazdám a legjobb, legderekabb ember, a föld kerekéségén nem lehet nála különbet találni. Szereti a vendégeit, tejbé-vajba fürösztí őket, még pénzt is ad nekik, ha kérnek, de azt nem tudja egészségesen elviselni, hogy rajta kívül valaki más is lőjjön itt, ezen a területen bakot! Ha ilyesmi meg is történik nagy ritkán, bizony két hétre elmegy az étvágya! Én tudom ezt róla, azért aztán vigyázok is, nehogy a vendégnek sikerüljön valamit a puska csövére venni...

Amikor ezt meghallottam, jót mulattam.

Az én komám talpig úriember, a legjobb barát, a legkedvesebb vendéglátó házigazda, de — irígy vadász!...

Erről az oldaláról eddig nem ismertem.

Szép csendesen elsétáltunk a kökényeshez. Beszélgettünk, pipáztattunk, így vártuk be biztos rejtekhelyünkön az esteli szürkületet, amely halványkék, opálos fátyollal vont be az erdőt, a kövérfüvű, illatos tisztást, az egész vidéket.

Egyszerre csak Mihály megtapogatta a vállam, előre mutatott.

Odanéztem.

A lombsátoron keresztül, — amely minket takart — jól láthattam a várva várt őzbakot, amint a tisztás szélén legelészett...

Gyönyörű példány volt.

Mihály szinte csak lehelte a fülembe:

— Ez nekünk való! Most tessék lőni!

Nem maradt sok időm habozni, felemeltem az öreg

Mausert, céloztam s egy szerencsés lövéssel helyben marasztottam.

Szép bak volt!

Érdemes volt érte az öreg Mihályt megvesztegetni...

Sötét este érkezünk vissza a kastélyba.

Mihály néhány lépéssel mögöttem jött, nyakában az őzbakkal.

Házigazdám már a tornác lépcsőjéről kiabálta felém:

— Megjöttél? Na, mi az eredmény?

— Lőttem egy bakot, — mondtam neki a világ legtermészetesebb hangján.

— Csak nem?! Hol? — kérdezte szinte megütődve.

— Mihály, hol volt ez a bak?

Mihály lehajtott fejjel, szinte szomorúan válaszolta:

— A meszes gödörnél...

(De jó színész ez a Mihály!)

— A meszes gödörnél?! — kérdezte megrökönyödve a barátom.

— Igen, nagyságos uram.

Kényszeredett, keserű mosollyal szemlélte az őzbakot a Mihály nyakában...

Azután leültünk a vacsorához.

Szép, enyhe, koratavaszi este volt, a gazdasszony kint a terraszon terített meg. A házigazdám kissé nyomott hangulatban ült le az asztalhoz. Fájt neki az őzbak, mintha valami kedves rokonát vesztette volna el. Annál jobbkedvű voltam én. A jó borocska megoldotta a nyelvem, régi vadászmeséket, színházi anekdótákat mondtam el neki, végül ő is megenyhült és most már látszott rajta, hogy magában megbocsátotta az őzet.

Másnap megkaptam a szépen kifőzött agancsot, melyet ma is őrzök vadásztróféim között.

A legnagyobb szeretetben, barátságban váltunk el.

Kisvártatva három disznó vágott át a völgyön...

(Fotó: M. F. I.)

Szép bak volt! (Foto: Boroviczény Aladár)

Abnormis bika

(Foto: Tarján Ödön)

— Remélem, — mondta barátom a búcsúzásnál — hogy a télen, disznóhajtásra, megint eljössz hozzám!

Tényleg, amikor leesett az első hó, megjött a barátságos meghívó is vaddisznóhajtásra.

Örömmel utaztam ismét a Felvidékre.

A vaddisznóvadászaton rajtam kívül még más vendégek is résztvettek, felvidéki urak, helybeli notabilitások, mingyárt összebarátkoztunk.

Nem feledkeztem meg az öreg Mihályról, akinek ezúttal száz darab rövid szivart vittem ajándékba. Derekasan meg is hálálta figyelmemet. Egy alkalmas pillanatban félrehívott az öreg és ezt mondta:

— Ha majd a gazdám felállítja a vendég-urakat, ne tessék odaállni, ahova ő mondja, hanem azon a helyen tessék maradni, ahol én köhögni kezdek...

Megértettem az öreg Mihályt.

Tízen voltunk puskások, szánkók röpítették fel a társaság tagjait az erdőbe.

A házigazda rendezte a vadászatot, mindenkinek kijelölte a helyét.

Hozzám fordult:

— Te, Kálmánkám, felmégy oda az élre!

Ebben a pillanatban Mihály megállt egy odvas fa mellett és elkezdett köhögni.

Tudtam, hogy ez figyelmeztetés, amely nekem szólt.

Rögtön mondtam is a házigazdának:

— Ne haragudj öregem, de én szívesebben maradok itt! Nem származom zergecsaládból, tehát nem szeretek hegyre mászni!

— Hát nem bánom... — mondta kelletlenül.

A többieket szépen elrendezte, szót is fogadott neki mindenki. Odaálltak, ahová ő tanácsolta. Mihály a vendégekkel ment felfelé, útközben még visszanézett, megpödrítette a bajszát és rám kacsintott...

Ott maradtam tehát a völgyben s az odvas fa mellett húzódtam meg.

A házigazdám ugyancsak a völgy másik oldalán helyezkedett el.

Nemsokára megindult a hajtás.

Kisvártatva három disznó vágott át a völgyön. Az egyiket sikerült is közülük leterítenem. Hatalmas, szép kan volt.

A hajtás alatt még összesen két lövés esett, velem szemben, onnét, ahol a házigazdám állott.

Eredmény: három disznó, amelyből egyet én, kettőt a házigazdám lőtt.

Mondhatom, a vendégeket jó helyre állította, nem tettek semmi kárt az állományban.

Este szmókingos vacsora volt, a háziúr cigányt hozott a faluból, folyt a pezsgő, kitűnően érezte magát a társaság. A mellettem ülő komám nem hagyott békén, folyton nógatott, hogy köszöntsem fel a házigazdát, bizonyára nagyon örül majd neki.

Amikor nekem is kivörösödött már a fülem, szót fogadtam, felköszöntöttem.

Elmondtam a Mihállyal való vérszerződésemet a bakra, a köhögést, aminek a disznót köszönhetem. Éltettem a gavallér, úri házigazdát, de kinevettettem a vendégekkel — az irigy vadászt!

A felköszöntőnek — talán mondanom sem kell — óriási sikere volt. A vadászpajtások egymásnak dőltek a nevetéstől. De a legjobban maga a házigazda mulatott, legalább is úgy mutatta.

Soha többé nem hívott meg vadászni.

Az ügynök azonban folytatása lett.

Néhány nap múlva levelet kaptam az öreg Sós Mihálytól.

Azt írta benne, hogy a gazdája elcsapta.

Nagyon megsajnálтам az öregét, meg aztán lelkiismereti furdalást is éreztem vele szemben. Egy vicc kedvéért elvesztette szegény a kenyerét.

Fölkerestem a földművelésügyi minisztériumban az egyik kedves miniszteri tanácsos barátomat és elmondtam neki az esetet. Ő is vadászember lévén, nagyot mulatott a történeten. Meg azután a Mihályt is megsajnálta.

Még csak akta sem lett az ügyből, mert azonnal intézkedett és odavette állami szolgálatba, erdőkerülőnek az öreg Sós Mihályt...

*

Hazudnak-e a vadászok?

Mert — valljuk be, — a közhit azt tartja rólunk, hogy vadászkalandjaink és élményeink elbeszélésénél nem ragaszkodunk szigorúan az igazsághoz. De mégsem merném azt állítani, hogy a vadászok nem mondanak igazat, inkább csak azt, hogy feltúlozzák, erősen kiszínezik, feldíszítik mondókájukat. Mert annak, amit elmesélnek, mindig van valami magva, ami valóban megtörtént, ami igazság.

A természet csendjében élő egyszerűbb embernek is csodálatosan kifejlődik a fantáziája. Mi mindenről tud mesélni az a havasi pásztor, aki ott él fent a hegyek ormán, a felhőkbe burkolódzva, távol az emberektől és minden kultúrától! Vagy milyen édesen folydogál a szó az öreg alföldi gulyás aranyszájáról. Szinte csörgedezik a magyar mesék tündérpatakja, pedig ő is ott éli ősi, nomád életét a puszták végtelenjében, ugyancsak távol az emberektől. Akinek egyébként alkalma sincs beszélni más emberfiával, legfeljebb a pulikutyjával válthat néhány szót...

A vadászembert is a természet csendje, szépsége, titokzatossága ihleti meg. Itt születnek azok a bizonyos vadásztörténetek, amelyeket egyesek aztán olyan élvezetesen adnak elő fehér asztalnál, borozgatás közben, vagy kényel-

mesen elfeküdve a klubfotójben, lágyan úszó, lila füstfelhőket eregetve a Média szivarból.

Ha a vadász egyszer elmondja a történetet, — így szabadjára engedve fantáziáját, eltúlozva és kiszínezve — másodszor már szentül hiszi, hogy mindaz, amit mond, valóban megtörtént, sőt pontosan így történt, erre akár esküt is tenne!

Két vadásztörténetet mesélek itt el.

Mind a két történet „hőse” én vagyok.

Nem újkeletű egyik sem, vadászvacsorákon sokszor mondtam el mind a kettőt. Túlzás nélkül mondhatom, sikerem volt velük. Két iskolapéldája annak, hogy a vadászok néha — mennyire túloznak...

Csíkban jártam, medvevadászaton.

Sétáltam a fenyvesek között, vállamon egycsővű expressz-puskám.

Tölténytáskámat messze mögöttem hagytam, a csőszkunyóban.

Zörög a haraszt...

Odanézek: hatalmas anyamedve közeledik felém!

Felkapom a puskám, célzok, eldördül a lövés!

A medve megrázza magát és most már két lábra állva jön felém! Morgása vad és félelmetes, mintha az ég zöngne! Ügylátszik, csak megsebezte a lövésem! Nálam pedig nincs több golyó!

Szaladok, menekülök visszafelé. Mély szakadék áll előttem, amelyen csak egy vékony deszkapalló visz keresztül. Már a deszkapalló közepén vagyok, az anyamedve követ, amikor rémülten veszem észre, hogy velem szemben jön egy hatalmas apamedve és elállja az utam! A palló mind a két végénél egy-egy medve állt, alattam pedig a feneketlen mélység!

Amikor idáig jutok ennek a hátborzongató, vér-

fagyasztó történetnek az előadásával, mindig akad egy kocavadász a társaságban, aki megkérdezi:

— És aztán mi történt veled, Kálmán bátyám?

— Mi történt? Marha! Hogy lehet ilyet kérdezni? Megettek a medvék!...

A másik történet:

Járom kint a területet, sétálok az őszi szántásban, egyszerre csak a barázdából egy öreg nyúl ül fel. Ahogy közeledem feléje, meg se mozdul!

Az ördög látott ilyet!

Hát ülő nyúlra csak nem lövök!

Már alig egy-két lépésnyi távolság választ el, a nyúl csak bevár!

S amikor egészen közel érek hozzá, darabka papírt vesz elő és mosolyogva nyújtja felém:

— Mester, kérek egy autogrammot! — mondja.

Ami a legszebb az egészben: annyit mondtam már el ezt a két kis történetet, hogy — magam is elhiszem!...

*

De amit most mondok el, az valóban megtörtént Kürtön.

Téli körvadászatra voltunk hivatalosak.

Gyönyörű, napsütéses, decemberi havas idő volt, a hó csak úgy porzott a nyulak nyomában.

Amikor már szűkült a kör, olyan látványban volt részünk, amit soha az életben nem fogunk elfelejtani, akik ott voltunk.

Vagy tizenöt-husz frakkos, szmókingos, cilinderes nyúl cikkázott előttünk a szűk körben s kétségbeesett meneküléssel igyekeztek áttörni a vadászok gyűrűjét!

A meglepetéstől mindnyájunknak leesett az álla, a puskáinkat elejtettük.

Frakkos, szmókingos, cilinderes nyulak!

Ennél humorosabb, groteszkebb látványban még soha nem volt részem.

A meglepetés után egymásnak estünk a kacagástól.

Később aztán kiderült, hogy a jól sikerült tréfának Malonyay Dezső, a kiváló író volt az értelmi szerzője.

A hajtógyerekek a hátukon hozták, zsákokban a felöltöttetett nyulakat s az volt az utasításuk, hogy amikor már egészen összeszűkül a kör, — Malonyay egy intésére — eresszék azokat szabadon...

*

Ennek a „vadásztörténetnek“ a színhelye Newyork, 1926-ban.

Ebben az időben jártam kint Amerikában, de nem apró vadra utaztam ki vadászni a tengerentúlra, hanem nemesebb vadra, nevezetesen: dollárra...

Sajnos, ez a vadászkirándulásom nem sikerült.

Hígyjék el, nem mint színész buktam meg kint Amerikában, hanem mint — üzletember. De rajtam kívül álló okok miatt sem sikerült akkor ez az amerikai dollár-vadászat.

A szerződéseim értelmében előbb Newyork egyik legelőkelőbb színházában, a négyezer személyt befogadó Theatre Century-ban kellett bemutatkoznom, s — a megállapodás szerint — azután utazunk majd ki a „road“-ra, vagyis a vidékre, ahol számos nagy városban játszom a társulatommal.

A bemutatkozásra zsúfolásig megtelt a színház. Több mint tizenkétezer dollár volt a bevétel. A menedzserem boldogan dörzsölte a kezét. Azonban nem sokáig tartott az öröme, mert közvetlenül az előadás megkezdése után, megjelent a pénztárban három régi hitelezője, akik revol-

verrel foglalták le és vették el az egész bevételt. Ez volt — mint később bevallotta — az egész alaptőkéje. Néhány dollárral a zsebünkben indultunk neki a nagy útnak. De nem tudtunk többé magunkhoz térni: az alaptőke elvesztése válságos, keserves helyzetbe hozta a lelkes magyar színészekből álló kis társaságot.

De nem is erről akartam én beszélni.

Azt szeretném elmondani, hogyan lopták el Newyorkban az én kedves, régi Hubertus vadászkabátomat, amelyet szintén magammal vittem a nagy útra, gondolva, hogy odakint is hűségesen óv majd a zord idők fogától, mint idehaza is tette annyi esztendőn keresztül. Szinte hozzám nőtt már ez a ruhadarab, szerettem is nagyon.

De nemcsak ez volt a baj. A kabát zsebében tartottam egyik legkedvesebb pipámat, így a Hubertusszal együtt azt is ellopták. Ez mingyárt másnap történt, hogy az alaptőkénket elvitték a revolveres hitelezők. Képzeltető, milyen lelkiállapotban voltam. Az a rengeteg pénz, — ha nem is mind engem illetett meg — a vadászkabát, a pipa elvesztése, s mindez 48 órán belül, bizony nagyon lehangolt...

Délelőtt az egyik salonban (yigyázat, akkor még nem voltak kocsmák, még szigorú prohibíció uralkodott az USA-ban, pechemre!) volt találkám egy magyar úrral, aki évtizedekkel ezelőtt vándorolt ki. Valamikor együtt gyerekeskedtünk s ő most látni és beszélni akart velem. Én is. Alig vártam már, hogy megöleljem gyerekkori cimborámat, aki időközben kint Amerikában, dúsgazdag ember lett.

Elkísért az egyik amerikai magyar színész-kollégám is. A 77-ik utcában volt az a kis salón, ahová a találkát adtuk egymásnak. Volt nagy öröm, ölelkezés s eközben történt, hogy a fogasról ellopták a kabátomat. Dicséretére a tolvajnak: a kalapom ott hagyta. Az úgylátszik, nem felelt meg az izlésének.

Amikor barátom látta, hogy mennyire elszomorít kedves vadászkabátom eltűnése, hangosan felnevetett:

— Ugyan Kálmán, — mondta már idegen kiejtéssel, törve a magyar szót — csak nem búsulsz egy vacak kabát miatt! Még hozzá azt mondod, hogy több mint húsz éve viseled! Eljössz velem a legnagyobb áruházba, aztán veszek neked egy olyan vadászkabátot, egy valódi „Teddy baer“-t, amilyent még életedben nem láttál!

Szomorúan mondtam neki:

— De amikor én azt az öreg Hubertus kabátomat úgy szerettem! ... Meg aztán egy tajtékpipa is volt a zsebemben, azt is már hosszú évek óta szívom... Egész érett volt már s olyan a színe, mint a vadgesztenyének, szeptember végén...

— Csak nem bánkódsz azután a régi pipa után? — kérdezte nevetve a barátom. — Az áruházban pipát is kapni, veszek én neked olyan vadonatúj Dunhill-pipát, hogy a szemed-szád eláll tőle! Te még nem ismered ezeket az újfajta öntisztító pipákat! Sohasem piszkosak, sohasem szutykosak!

— Nagyon szerettem ezt az öreg pipát — mondtam neki. Aztán legyintettem: — Nem érted te meg ezt, te már egészen amerikai lettél...

Látszott az arcán, hogy valóban nem érti, hogyan lehet régi dolgokhoz ragaszkodni. Ez európai szokás.

Elbúcsúztunk, de megbeszéltük, hogy másnap ismét találkozunk. Hozzá megyek dinerre.

Innét egy kis café-bárba mentünk át fiatal színész-kollégámmal, aki már szintén évek óta Newyorkban élt.

Fiatal barátom rámutatott egy szélesvállú, markáns-arcú, feltűnően, sőt izléstelenül öltözködött emberre, aki ujságot olvasott s közben szenvedélyesen rágt a rágógumit.

— Tudja ki ez, Kálmán bátyám?

— Fogalmam sincs. De amerikai gengszterfilmekben már sok ilyen hasonló pofát láttam.

— Közel jár hozzá. Ez egy híres hands-up-os banditavezér. Személyesen ismerem.

Nagyot néztem:

— Gratulálok neked ehhez az értékes ismerettséghez, — válaszoltam neki, meglehetősen gúnyosan.

De attól a perctől kezdve nem tudtam levenni a szemem a furcsa emberről. Bevallom, eddig még sohasem láttam valódi, élő, amerikai banditát. Hatalmas kezével kavargatta a feketéjét. Ez a nyárspolgári mozdulat — a kávékevergetés — sehogyan sem állt jól ennek az embernek. Úgy éreztem, hogy ebbe a hatalmas kézbe inkább illenék gyorstüzelő automata pisztoly, vagy kézigránát. S ez a békés, derüs délutáni ujságolvasás is ellentétben volt egész vad, félelmetes egyéniségével.

Fiatal barátom egyszerre felugrott mellőlem és odalépett a bandita asztalához. Elmondta neki, hogy a 77-ik utcában voltunk egy kis salonban, ahol nekem a fogasról ellopták a vadászkabátomat. Azt is elmondta a banditának, hogy én európai színész vagyok s hozzátette, mennyire restelli, hogy ez történt...

A banditavezér csak hallgatott s a szájában az egyik oldalról a másikra tologatta a rágógumit. Látszott rajta, hogy valamin gondolkodik. Aztán megkérdezte:

— Sok pénz volt a kabát zsebében?

— Egy cent sem! Csak egy öreg pipa...

A vezér legyintett, majd felállt és kirugta maga alól a széket:

— Menj vissza szépen az asztalodhoz! — mondta.

Ezzel egyenesen a telefonaparátushoz sietett.

Fiatal barátom pedig visszaült hozzám.

A banditavezér letette a kagylót, aztán odajött és megállt asztalunknál s a következőket mondta angolul:

— Kollégám igazán sajnálja, hogy egy szegény európai színész kabátját vitte el. Menjetek vissza a salónba, a fogason lesz a kabát.

Igy is történt.

Mire visszamentünk, már ott lógott az én kedves Hurbertusom a fogason. A pipám is a zsebében volt ...

*

Az a kedves gyerekkori cimborám — aki az ócska kabát helyett mindenáron vadonatúj »Teddy baer«-t akart nekem vásárolni — egy alkalommal meghívott fejedelmi nyaralójába, amely Newyorktól körülbelül egy órányira fekszik autón. Ő vitt ki pompás Cadillac kocsiján, melyet néger soffőr vezetett.

Vidám családi körben töltöttük az estét.

Persze régi, gyerekkori emlékeket elevenítettünk fel. Annakidején együtt ültünk az iskola padjaiban. Ő is a »kiválasztottak« közé tartozott, akik nyulat meg foglyot hajtottak a szárazkóró kántortanítónak ...

Barátom rágta a hatalmas, nedves amerikai havannaszivart és elmerengett. Bizonyára arra gondolt, hogy milyen hosszú és küzdelmes volt az az út a kis falusi elemiiskola padjaiból idáig, a dollármilliókig ...

Későre járt már az idő, amikor nyugovóra tértünk. Engem hamarosan elnyomott az álom.

Hajnal felé sóhajtozásra ébredek.

Hosszú, mély, fájdalmas sóhajok szálltak át hozzám, a mellettem lévő szobából, a nyári épület vékony falain keresztül. Abban a szobában feküdt a barátom. Gyakran gyufagyújtás zaját is hallottam. Alul, az ajtórésen láttam, hogy a villany is ég nála.

Átmentem hozzá.

Ébren feküdt az ágyban, szivarozott.

— Mi bajod van? — kérdeztem. — Miért nem alszol?

— Nem tudok aludni — válaszolta. Megölnek a gondok.

Csodálkozva néztem rá.

— Mit tudod te — mondta —, milyen nagy gond, milyen szörnyű átok gazdag embernek lenni... Addig voltam igazán boldog, amíg nem volt semmim... Most folyton arra gondolok, hogy egy reggel felébredek és arról értesülök, hogy minden vagyonomat elvesztettem...

És megint sóhajtott és megint rágyújtott kialudt szivarjára.

— Akkor voltam a legboldogabb — mondta aztán —, mikor mint gyerek, veled együtt hajtottam a nyulat meg a foglyot kint a határban, a kántortanító úrnak ... emlékszel, Kálmán?...

Isten bizony megsajnálta ezt a dollármilliomost!...

*

... Ma kint jártam megint a területen.
Egyedül.

Csak Sanyi, a hajtógyerek volt még velem. Hozta utánam a tölténytáskát. Kisfiú még a Sanyi, óriási bakancsokkal a lábán. Az őszi sár ráragadt a bakancsaira s úgy látszott, mintha azok vinnék a gyereket. Mint valami mesebeli csodacipő...

Az őszi szél már meztelenre vetkőztette a fákat. Enyhe napsugár ragyogta be a tájat. A természet bágyadt mosollyal búcsúzott a nyártól, mint a hervadó szépasszony a fiatalságától...

Az a magányos nyárfa ott az ér partján, amely néhány héttel ezelőtt még ezüst lombjaiban pompázott, hajlongott a szélben és gyönyörködve nézte magát a víz tük-

rében, most bizonyára rémülten látja, mennyire megváltozott...

A víz is milyen zavaros lett. Egykor síma tükrét nyugtalan szél fodrozza...

— Nyúl! Nyúl! — kiáltja mellettem a gyerek s izgatottan mutogat egy irányba.

Nyúl ugrott fel a barázdából.

— Hadd Sanyikám, hadd éljen...

Nem lőttem rá. Futni hagytam.

Tovább sétáltam és közben elmerülve gondoltam a múltra. Régi, vidám vadászatokra. Vadászpajtásaimra. Megjelent előttem az arcuk. Azoké, kik már a Mennyeszországban vadásznak, arany puskával, amivel már nem lehet ölni... És azoké is, akik élnek. Akikkel most együtt vadászom. Gondolatban mindegyiknek megszorítottam a kezét és megköszöntem nekik, hogy olyan kedvesek, figyelmesek és jók hozzám.

Azután a leányfalusi vadászházban eltöltött felejthetetlen, vidám esték jutottak az eszembe. Magam előtt láttam a drága Benes Jósikát, a legendáshírű házigazdát, körülötte a vadászpajtásokat, akik mindnyájan rajongtunk és rajongunk érte ma is. A leányfalusi emlékek hatása alatt szinte újra áttüzesedett a szívem...

Milyen kár, hogy egyszer elmúlik minden. A valóságból emlék lesz, amelyet féltve őrzünk néhány évig, s azután az emlék is eltűnik velünk együtt.

— — — — —

Azon vettem észre magam, hogy hangosan felnevetek. A palóc jegyző jutott az eszembe!...

Felfelé fésült, sörtés szőke haja és nagy műgonddal kunkorított macskabajsa volt a jegyző úrnak. (Odahaza biztosan még bajuszkötőt is használt.) Nógrádban vadász-

tunk együtt. Rettenetes rossz puskás volt. Ideges, bolond. Jobbra-balra lövöldözött. Nem tréfálok: veszedelemben forgott az egész társaság élete.

Amikor engem is megsértezett — szerencsére csak egy-két fáradt sörétet kapott a bőrkabátom —, rászóltam, hogy:

— Hé, jegyző uram, ésnél legyünk! Itt emberek is állnak, vigyázzunk egy kicsit!

Dühösen visszafordult és kedves, palócos kiejtéssel kiáltotta felém:

— Aki gyavá, az ne jarjon vadasznyi!...

— — — — —

Most pedig, hogy a végére jutottam ennek a kis vidám vadászkönyvnek, volna egy kívánságom: adjon az Úristen minden vadászkomámnak annyi ezrest, amennyi vadat én az életben — elhibáztam!...

VÉGE.

Nemeskéri-Kiss Sándor könyvei:

EGYSZER VOLT ...

Egy vadászember emlékeiből. 58 eredeti fényképpel, vászonkötésben **P 12.—**

RÖPTÉBEN

Egy magyar diplomata emlékeiből. II. kiadás, vászonkötésben **P 10.—**

PIPASZÓ

Derűs emlékek egy változatos életből. Számos képpel. II. kiadás, vászonkötésben **P 12.—**

AMIT AZ EMBER EL NEM FELEJT ...

Háborús emlékek, vászonkötésben **P 4.80**

Maderspach Viktor könyvei:

PÁRENG, RETYEZÁT

Vadászataim a Déli Kárpátokban. Eredeti fényképfelvételekkel, vászonkötésben **P 8.—**

HAVASI VADÁSZATAIM

A szerző utolsó vadászkönyve. Fényképfelvételekkel, vászonkötésben **P 9.60**

DR. VAJNA ÉS BOKOR, BUDAPEST

Gróf Széchenyi Zsigmond könyvei:

CSUI!

Afrikai vadásznapló, II. kiadás. A szerző 200 fényképfelvételével, vászonkötésben **P 12.—**

ELEFÁNTORSZÁG

Afrikai vadásznapló, 200 fényképfelvétellel, vászonkötésben **P 12.—**

ALASZKÁBAN VADÁSZTAM

Alaszkai vadásznapló. 432 oldal, 120 eredeti fényképpel, vászonkötésben **P 20.—**

NAHAR!

Indiai vadásznapló számos fényképfelvétellel, vászonkötésben **P 17.—**

HENGERGŐ HOMOK

Vadászexpedíció a líbiai sivatagban. 50 képpel, vászonkötésben **P 8.—**

Szuomi harca

az otthonért, hitért és hazáért 1939—1940

A rendkívül érdekes albumalakú mű a finn-orosz háború kitörésének előzményeit, a gigászi küzdelem lefolyását a békekötésig és a békeszerződés teljes szövegét tartalmazza. 140 fényképfelvétellel és 4 háborús térképpel, félvászonkötésben **P 8.—**

DR. VAJNA ÉS BOKOR, BUDAPEST

VADÁSZ- ÉS HALÁSZSPORT, 1942.

Szerkesztették: József Akos és József Lajos.
Kartonálva P 5.—

Gróf Festetics Pál: AZ ŐZ TENYÉSZTÉSE, ÓVÁSA ÉS VADÁSZATA

Képekkel, kartonálva P 4.50

Vilmos svéd kir. herceg: AFRIKA SZÍVÉBEN

Vadászati expedíció a gorillák és törpék között.
Kartonálva P 4.80

Thurn-Rumbach István: ERDÉLYI SZARVASOK ÉS MEDVÉK NYOMÁBAN

50 fényképfelvétellel, vászonkötésben P 12.—

Nádler Herbert: VADÁSZNAPOK — VADÁSZÉVEK

Elbeszélések és naplójegyzetek a szerző 54 eredeti fényképfelvételével, vászonkötésben . . . P 12.—

Lestyán Sándor: AZ ŐRDÖGLOVAS

Gróf Sándor Móric lovasbravúrai és vadászatai. J. G. Prestel festményei után készült 38 reprodukció a színes életrajzhoz P 8.60

Reminiczky Károly: KASSAI VADÁSZHISTÓRIÁK

Vadászatok a kassai és kárpáti erdőségekben.
Képekkel, kartonálva P 5.—, vászonkötésben . . P 7.—

Reminiczky Károly: BEMUTATOM A VADÁSZOKAT

Humoros vadászkönyv. Kartonálva P 6.— vászonkötésben P 8.—

Lieszkovszky Klára: LÍBIAI PORSZEMEK

Afrikai útinapló. Kartonálva P 6.—, vászonkötésben P 7.50

Donner Kornél: ŐZJÉLAND

Sok képpel, kartonálva P 5.—, vászonkötésben P 6.50

Gróf Erdődy Rudolf: MAGYAR KOPÓFALKÁK ÉS FALKÁSZOK

50 képmelléklettel. Albumalak, vászonkötésben P 15.—

Gróf Erdődy Rudolf: FALKASPORTADATOK ÖT VILÁGRÉSZBŐL

Eredeti fényképfelvételekkel, kartonálva . . . P 4.80

Itj. Hölle Márton: A MINDENES-VIZSLA NEVELÉSE ÉS TANÍTÁSA

Kartonálva P 1.80

DR. VAJNA ÉS BOKOR, BUDAPEST

